БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 153 (18.630). • Чоршанба, 1983 йил 6 июль • Баҳоси 3 тийин.

МУСОБАҚА ИЛҒОРЛАРИГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети давлатга мева-сабзавот маҳсулотларини сотиш юзасидан областлар, районлар, колхозлар ва совхозлар ўртасидаги социалистик мусобақанинг 1983 йил 1 июлгача бўлган якунларини кўриб чиқдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети ва Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг кўчма Қизил байроқлари қуйидагиларга берилди:

Тошкент области, бу область давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 32 процент, картошка сотиш планини 43 процент ва ҳўл мева сотиш планини 14 процент бажарган;

Сурхондарё области, бу область давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 95 процент, картошка сотиш планини 72 процент ва ҳўл мева сотиш планини 38 процент бажарган;

Тошкент областининг ихтисослашган Калинин райони, бу район давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 54 процент, картошка сотиш планини 129 процент ва ҳўл мева сотиш планини 42 процент бажарган;

(Давоми тўртинчи бетда).

ТОШКЕНТ. 1983 йил 5 июль. Ўнинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Совети еттинчи сессиясининг очилиши.

(ЎзТАГ фотохроникаси).

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

5 июль куни Тошкентда ўнинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг еттинчи сессияси очилди.

Ҳукумат ложаларида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ **Ш. Р. Рашидов**, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг аъзолари ва аъзоликка кандидатлари **Е. А. Айтмуротов, И. Г. Анисимкин, Ю. П. Максимов, В. К. Михайлов, М. М. Мусахонов, Т. Н. Осетров, О. У. Салимов, И. Б. Усмонхўжаев, Н. Ж. Худойбердиев, Н. М. Маҳмудова, Л. Н. Мелкумов, У. У. Умаров** ўртоқлар, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг ва республика ҳукуматининг аъзолари ўтиришибди.

Мажлисни Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари депутат ўртоқ **С. К. Каньязов** очди.

Сессия қатнашчилари вафот этган депутатлар У. Кўчимова, Т. Аҳмедов, А. Юсупов хотирасини ҳурмат билан эсга олдилар.

Мандат комиссиясининг раиси депутат ўртоқ **З. Исроилова** доклад қилди. Олий Совет мандат комиссиясининг доклади юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатлари: 1983 йил 6 мартда 314-Совхоз сайлов округидан сайланган **М. А. Зокиров**нинг, 1983 йил 10 апрелда 124-Жданов сайлов округидан сайланган **В. Д. Медведев**нинг ваколатларини тўғри топиш юзасидан қарор қабул қилди.

Сессиянинг кун тартиби бир овоздан тасдиқланади:

1. Республикада капитал қурилишни янада яхшилаш ҳамда уй-жойлар, ишлаб чиқариш объектлари, социал ва маданий-маиший объектларни фойдаланишга топширишни таъминлаш тадбирлари тўғрисида.
2. Ўзбекистон ССРнинг Уй-жой кодекси лойиҳаси ҳақида.
3. Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари депутат ўртоқ **В. К. Михайлов** «Республикада капитал қурилишни янада яхшилаш ҳамда уй-жойлар, ишлаб чиқариш объектлари, социал ва маданий-маиший объектларни фойдаланишга топширишни таъминлаш тадбирлари тўғрисида» доклад қилди.

Кун тартибининг биринчи масаласи юзасидан бошланган музокараларда депутатлардан **Х. Шоғазотов** (235-Косон сайлов округи), **В. О. Козимов** (37-Қорақамиш сайлов округи), **Х. Отаев** (166-Фурқат сайлов округи), **Д. Полвонов** (494-Тахтакўпир сайлов округи), **Н. Р. Ражабов** (418-Олтиариқ сайлов округи), **Б. Омонов** (381-Узун сайлов округи), **Н. В. Духанов** (172-Саноат сайлов округи), **И. Ашуров** (311-Янгиқўрғон сайлов округи), **Б. М. Маҳмудов** (394-Гулистон сайлов округи), **Н. Қурбонов** (130-Бўтақора сайлов округи), **З. Т. Мақсумов** (80-Пушкин сайлов округи), **М. Исмоилова** (455-Педагогика сайлов округи), **В. И. Поветко** (123-Панфилов сайлов округи), **Т. Насриддинов** (335-Жума сайлов округи), **Н. Х. Кўчқоров** (258-Марказий сайлов округи) ўртоқлар, Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги қурилиши давлат комитетининг раиси ўртоқ **Т. Боймиров**, депутат ўртоқ **Г. Фозилов** (402-Октябрь сайлов округи) сўзга чиқдилар.

Олий Совет «Республикада капитал қурилишни янада яхшилаш ҳамда уй-жойлар, ишлаб чиқариш объектлари, социал ва маданий-маиший объектларни фойдаланишга топширишни таъминлаш тадбирлари тўғрисида» бир овоздан қарор қабул қилди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат ўртоқ **М. Т. Турсунов** «Ўзбекистон ССРнинг Уй-жой кодекси лойиҳаси тўғрисида» доклад қилди.

Шу масала юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Совети Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг раиси депутат ўртоқ **Б. И. Пинхасов** қўшимча доклад қилди.

Кун тартибининг иккинчи масаласи юзасидан қилинган докладнинг муҳокамасида депутатлардан **В. В. Кислов** (508-Чимбой қишлоқ сайлов округи), **А. Худойқулов** (299-Гагарин сайлов округи), **М. Р. Азимова** (17-Высоковольтний сайлов округи) ўртоқлар сўзга чиқдилар.

Олий Совет Ўзбекистон ССРнинг Уй-жой кодексини якдиллик билан қабул қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари депутат ўртоқ **Г. Қ. Ҳайдарова** «Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармонларини тасдиқлаш тўғрисида» доклад қилди.

Олий Совет ўз муҳокамасига ҳавола этилган Фармонларни бир овоздан тасдиқлади, тегишли қонунлар ва қарорлар қабул қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари составига ўзгартишлар киритилди.

Депутат **В. Г. Духанин** Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари этиб тайинланганлиги муносабати билан у сув хўжалиги комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод қилинди.

Депутат **В. П. Куксенко** Ўзбекистон ССР аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министри қилиб тайинланганлиги муносабати билан у Қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясининг аъзоси вазифасидан озод этилди.

Сессия депутат М. Д. Мухортовни қурилиш ва бинокорлик материаллари саноати комиссиясининг аъзоси қилиб, депутат В. Д. Медведевни сув хўжалиги комиссиясининг аъзоси қилиб сайлади.

Шу билан ўнинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг еттинчи сессияси ўз ишини тамомлади.

Ю. В. АНДРОПОВ Г. КОЛЬ БИЛАН СУҲБАТЛАШДИ

5 июль куни Кремлда КПСС Марказий Комитети Бош секретари, СССР Олий Совети Президиуми Раиси Ю. В. Андроповнинг Германия Федератив Республикаси федерал канцлери Г. Коль билан учрашуви бўлиб ўтди.

Ю. В. Андропов билан Г. Коль бир-бирлари билан шахсан танишиш ҳамда Совет — Ғарбий Германия муносабатлари ва халқаро вазиятнинг, айниқса Европадаги вазиятнинг бир қанча принципиал масалалари юзасидан ошкора фикрлашиш имкониятидан мамнун эканликларини изҳор этдилар.

Ю. В. Андропов канцлер Г. Коль билан вице-канцлер Г.-Д. Геншернинг СССРга келганликларини табриклади. Совет Иттифоқи ГФР билан муносабатларга биринчи даражали аҳамият беради, деб таъкидлади у. 1970 йилги Москва Шартномаси тузилган пайтдан бери Совет Иттифоқи билан ГФР ўз ўрталаридаги яхши муносабатларни ривожлантиришнинг катта ва самарали йўлини босиб ўтдилар. Совет раҳбарлари бу муносабатлар келгусида ҳам ижобий йўлдан ривожланавериши тарафдоридирлар, бу нарса иккала мамлакат халқларининг манфаатларига, бутун Европа манфаатларига ва ялпи тинчлик ишига мос бўлиб тушган бўлур эди.

Шу муносабат билан, деди Ю. В. Андропов, Европадаги ядровий қуролланиш пойгасининг олдиндан айтиб бўлмайдиган оқибатларга олиб бориш хавфини туғдирадиган янги даврасига йўл қўймаслик тўғрисидаги масала алоҳида аҳамият касб этмоқда. Бу ўринда гап НАТО блокининг Европадаги стратегик вазиятни СССР ва унинг иттифоқчилари ҳаётий манфаатларига зарар келтирадиган тарзда тубдан ўзгартиришга уринаётганлиги тўғрисида бормоқда. ГФРнинг территориясини Американинг биринчи бўлиб зарба урадиган ҳамда Совет Иттифоқини ва унинг иттифоқчиларини нишонга олиб турган ядровий ракеталари учириладиган майдончага айлантириш белгилаб қўйилган. Аслида бу нарса немислар диёридан СССРга қарши уруш бошлаш хавфини яна келтириб чиқаришни билдирган бўлур эди.

Совет Иттифоқи ижобий натижаларга эришишга астойдил истак билан Европадаги ядро қуроли масаласи юзасидан АҚШ билан музокара бошлади. Биз тенглик ва баб-баравар хавфсизлик принципига қатъий риоя этилган ҳолда Европадаги ядровий қарама-қарши туриш даражасини кескин қисқартиришга интиляпмиз. СССР ўз музокараларининг мулоҳазаларини эътиборга олиш, иккала томоннинг манфаатларини ҳисобга олувчи ўзаро мақбул битимга келиш учун имкони бўлган ҳамма ишни қилмоқда. Аммо АҚШнинг позицияси НАТО мамлакатлари ихтиёридаги ўртача олисликка учириладиган ядро қуроли аслаҳахоналарини дахлсиз сақлаб қолиб, Совет Иттифоқининг бир ўзи қуролсизланишини талаб қилишдан иборат. Биз, жумладан, Англия билан Франциянинг шу классга мансуб бўлган ва бизга қарши қаратиб қўйилган анчагина миқдордаги ядро қуролини ҳисобга олмаслигимиз мумкин эмас.

АҚШ мамлакатимиз ичкарисидаги объектларга зарба ура оладиган ядро қуролини СССРнинг биқинига жойлаштириб қўйиб, монополиячи мавқеини эгаллаб олишни кўзламоқда, америкача мантиққа биноан эса, СССРнинг АҚШ яқинидаги бирон бир жойда шунга яраша потенциали бўлмаслиги керак эмиш, албатта.

НАТО мамлакатларининг сиёсатчилари гўё Американинг янги-янги ракеталари Ғарбий Европага келтирилганидан кейин СССР Женевада ён беришга мажбур бўлади, деб доимо такрорламоқдалар. Бу — ҳаддан ташқари хатарли янглишишдир. Агар иш шу ракеталарни жойлаштиришга бориб етадиган бўлса, биз ўз позицияларимиздан қайтиш, ўз мудофаамизни заифлаштириш бир ёқда турсин, балки СССР ва унинг иттифоқчилари хавфсизлигини муҳофаза қиладиган самарали жавоб чораларини ўз вақтида кўриб қўямиз.

ГФР ўз диёрида Американинг ракеталарини жойлаштиришдан, бизнинг жавоб чораларимиздан, Европа марказини оммавий қирғин қуролининг ҳамма турларига қалаштириб ташлашдан қандай манфаат кўришни умид қилаётганлиги Совет Иттифоқига ҳеч тушунарли эмас, — деди Ю. В. Андропов.

Ишларнинг ҳозирги аҳволи шароитида Совет Иттифоқининг Европа зонасидаги ўртача олисликка учириладиган ракеталари — НАТО мамлакатларининг шу зонадаги ўртача олисликка учириладиган ядровий воситаларига бас кела оладиган воситалардир, холос. Бу ракеталар ГФРнинг қуролли кучларига қарши қаратилган эмас. Аммо Ғарбий Германия ерида Америка ракеталари жойлаштириладиган бўлса, вазият ўзгаради. ГФР учун уруш хавфи бир неча баравар кўпаяди. Иккала мамлакатимиз ўртасидаги муносабатларнинг муайян чигаллашуви ҳам муқаррар бўлиб қолади. ГФР ва ГДРдаги немисларга келганда, улар кимдир яқинда айтганидек, бир-бирларига қалин ракетазорлар орқали қарашларига тўғри келиб қолади.

Европада ўртача олисликка учириладиган ядро қуролини кўпайтириш ўрнига уни анча қисқартириш ва шу тариқа қитъамиздаги ва бутун дунёдаги вазиятни кўп даражада соғломлаштириш учун иккала томоннинг қонуний манфаатларини ҳисобга оладиган чинакам ҳалол битимга эришиш учун ҳозирги бор имкониятдан фойдаланиб қолган яхши эмасми? Ракеталарни жойлаштиришга ҳозирча киришилмаган пайтда битимга келиш имконияти бор. Канцлер Колнинг ГФР ҳукумати Совет Иттифоқининг хавфсизлик соҳасидаги тарихий сабаблар тақозо этган эҳтиёжларини тушуниб турибди, деб берган баёнотига Совет Иттифоқида эътибор билан қаралди. Бу сўзлар ГФРнинг амалий сиёсатида ўз ифодасини топса, иккала мамлакатимиз учун ҳам, Европадаги тинчлик иши учун ҳам жуда яхши бўлур эди.

Совет томони ошкоралик билан холис ниятни, тинчлик ва яхши қўшничилик манфаатларини кўзлаб ҳамкорлик қилишга тайёрликни бирга қўшиш ҳамжиҳатликка эришиш йўли деб билади, деди Ю. В. Андропов.

Канцлер Г. Коль суҳбатнинг ошкора руҳини юқори баҳолади, ўзи бошчилик қилаётган ГФР ҳукуматининг Совет Иттифоқи билан тинчлик ва яхши қўшничилик муносабатларини давом эттиришга, Германия Федератив Республикаси билан Совет Иттифоқи ўртасидаги муносабатларни янада амалий тарзда ривожлантиришга интилаётганини таъкидлади. Шу билан бирга у НАТО блоки раҳбар доираларининг Ғарбий Европа бир қанча мамлакатлари ва, аввало ГФР территориясида Американинг янги ракеталарини жойлаштириш масаласи хусусидаги маълум позициясини такрорлади.

Ю. В. Андропов билан Г. Коль бир қанча муҳим масалалар хусусида томонларнинг позицияларидаги тафовутларга қарамай, ошкора фикрлашиб олинганлиги фойдали бўлди, деган бир фикрга келдилар. Улар келгусида бир-бирлари билан алоқа боғлаб туриш ҳақида келишиб олдилар.

(ТАСС).

СОВЕТ—ҒАРБИЙ ГЕРМАНИЯ МУЗОКАРАЛАРИ

4 июль куни Кремлда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Совети Раиси Н. А. Тихонов, КПСС Марказий Комитети, Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Министрлар Советии Раисининг биринчи ўринбосари, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР мудофаа министри Д. Ф. Устинов, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари Л. А. Констандов билан ГФР федерал канцлери Гельмут Коль ва федерал канцлер ўринбосари ГФР ташқи ишлар федерал министри Ганс-Дитрих Геншер ўртасида музокаралар бўлиб ўтди.

(Давоми тўртинчи бетда).

ГФРДАН КЕЛГАН МЕҲМОНЛАР ШАРАФИГА

СССР Олий Совети Президиуми билан СССР ҳукумати 4 июль куни Катта Кремль саройида ГФР федерал канцлери Г. Коль ва ГФР федерал канцлерининг ўринбосари ташқи ишлар министри Г.-Д. Геншер шарафига зиёфат бердилар.

Зиёфатда совет томонидан Н. А. Тихонов, Г. А. Алиев, А. А. Громико, Д. Ф. Устинов, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари, СССР министрлари, СССР давлат комитетларининг раислари, бошқа расмий кишилар ҳозир бўлдилар.

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. А. Тихонов зиёфатда нутқ сўзлади.

Н. А. ТИХОНОВ нутқи

Канцлер жаноблари, биз сизнинг визитингизни табриклаймиз, деди Н. А. Тихонов, бу визит бизга сиёсий мулоқотни давом эттириш имкониятини беради.

Тарихий Москва Шартномаси имзолангандан кейин ўтган вақт мобайнида халқларимиз ўртасида ишончни мустаҳкамлаш учун, ўзаро манфаатли иқтисодий, илмий-техникавий, маданий алоқалар ва бошқа алоқаларни ривожлантириш учун талайгина ишлар қилинди. Шундай битимлар тузилдики, уларнинг амал қилиш муддати ҳатто ҳозирги асрдан ҳам ўтиб кетади. СССР билан ГФР тинчлик ва халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш манфаатларини кўзлаб халқаро майдонда неча марталаб баҳамжиҳат ҳаракат қилдилар.

Хуллас ўтмишнинг битмас аччиқ аламига қарамай, — мен иккинчи жаҳон уруши тўғрисида гапирмоқдаман, — биз муносабатларни ижобий ривожлантириш тажрибасини тўплай олдик. Бу тажрибани сақлаб қолишгина эмас, шу билан бирга кўпайтириш ҳам муҳим деб ўйлаймиз. Совет Иттифоқининг Германия Федератив Республикасига, унинг халқи ва ҳуқуматига муносабати ҳар томонлама ҳамкорликни ривожлантириш истаги билан белгиланади. Ўз-ўзидан равшанки, биз ГФРнинг Шимолий Атлантика блокига содиқ аъзо эканлигини ҳисобга оламиз албатта. ГФРнинг Қўшма

(Давоми тўртинчи бетда).

ПОЛЬША БИРЛАШГАН ИШЧИ ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ, ПОЛЬША ХАЛҚ РЕСПУБЛИКАСИ МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ РАИСИ Ўртоқ Войцех ЯРУЗЕЛЬСКИЙГА

Азиз ўртоқ Войцех Ярузельский!

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми, СССР Министрлар Совети халқ Польшасининг атоқли партия ва давлат раҳбари, халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракатининг таниқли арбоби, Польша Халқ Республикасининг Совет Иттифоқи ва социалистик ҳамдўстликдаги бошқа давлатлар билан бузилмас дўстлигининг эътиқодли тарафдори бўлган Сизни олтмиш йиллигингиз кунида астойдил, қардошларча табриклайдилар ва сидқидилдан муборакбод этадилар.

Совет Иттифоқидагилар Сизни гитлерчилар фашизмига қарши матонатли курашган, Польша Қўшини биринчи армиясида жанговар йўлни босиб ўтган, ПХР қуролли кучларини ташкил этишга катта ҳисса қўшган халқ ҳокимиятининг актив қурувчиси сифатида яхши биладилар.

Мамлакатингизда социалистик ғалабаларга хавф-хатар вужудга келган, Польша учун машаққатли бир даврда сиз Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари бўлиб, партиянинг социализмни ҳимоя қилиш, кризисдан тезроқ қутилиш, жамиятнинг сиёсий ва иқтисодий турмушини нормаллаштириш йўлидаги курашига бошчилик қилмоқдасиз.

Азиз ўртоқ Ярузельский, совет коммунистлари, СССР меҳнаткашлари ПХРнинг олий партия-давлат лавозимларидаги кўп қиррали фаолиятингизни муносиб баҳолаб, Сизга сиҳат-саломатлик, поляк меҳнаткаш халқи бахт-саодати, ПБИПни марксизм-ленинизм ва пролетар интернационализми позицияларида мустаҳкамлаш, поляк диёрида социализмни барқарор қилиш, партияларимиз, мамлакатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги қардошларча муносабатларни янада мустаҳкамлаш манфаатлари йўлидаги самарали ишингизда катта-катта муваффақиятлар тилайдилар.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ — СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ — СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ

СССР Олий Совети Президиумининг Фармони

ПОЛЬША БИРЛАШГАН ИШЧИ ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ, ПХР МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ РАИСИ ЎРТОҚ ВОЙЦЕХ ЯРУЗЕЛЬСКИЙНИ ЛЕНИН ОРДЕНИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

СССР ва ПХР халқлари ўртасидаги қардошларча дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантириш ишидаги хизматларини тақдирлаб ҳамда туғилган кунига олтмиш йил тўлиши муносабати билан Польша Бирлашган ишчи партияси Марказий Комитетининг Биринчи секретари, ПХР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Войцех **Ярузельский** Ленин ордени билан мукофотлансин.

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ю. АНДРОПОВ.
СССР Олий Совети Президиумининг Секретари Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль, 1983 йил 5 июль.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VII СЕССИЯСИ

РЕСПУБЛИКАДА КАПИТАЛ ҚУРИЛИШНИ ЯНАДА ЯХШИЛАШ ҲАМДА УЙ-ЖОЙЛАР, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ОБЪЕКТЛАРИ, СОЦИАЛ ВА МАДАНИЙ-МАИШИЙ ОБЪЕКТЛАРНИ ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИШНИ ТАЪМИНЛАШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари депутат В. К. МИХАЙЛОВ доклади

Депутат ўртоқлар! Ўтган ой партиямиз билан мамлакатимиз ҳаётида жуда катта сиёсий воқеаларга бой бўлди. Совет кишилари КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг, СССР Олий Совети саккизинчи сессиясининг ишини зўр эътибор ва қизиқиш билан кузатиб турдилар. Пленум ва сессия материаллари, КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Ю. В. Андроповнинг СССР Олий Совети Президиуми Раиси этиб сайланганлиги ҳамма жойда якдиллик билан қувватлаб, тўла маъқуллаб кутиб олинди.

Кеча Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми КПСС Марказий Комитети 1983 йил июнь Пленуми қарорларини, КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Ю. В. Андроповнинг Пленумда сўзлаган нутқида баён этилган қоидалар ва хулосаларни бажариш юзасидан республика партия ташкилотининг вазифаларини муҳокама қилди. КПСС XXVI съездининг тарихий қарорларини бажаришга қаратилган идеологик оммавий-сиёсий ишларни тубдан яхшилашнинг конкрет тадбирлари белгиланди.

КПСС XXVI съезди ҳамда Ўзбекистон Компартияси XX съездининг талабларига мувофиқ республикада капитал қурилишга раҳбарликни яхшилаш юзасидан катта ва кўп қиррали иш олиб борилмоқда. Қурилиш ишини такомиллаштириш масалалари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва унинг бюросининг, республика ҳукуматининг, министрликлар ва идораларнинг маҳаллий партия, совет ва хўжалик органларининг доимо диққат марказида турибди. Ана шундай зўр эътибор берилиб ҳамда ғамхўрлик қилинаётганлиги туфайли республикамизда капитал қурилиш халқ хўжалигининг энг катта тармоқларидан бири бўлиб қолди. Бу тармоқ тез суръатлар билан ривожланаётганлигини қайд этиб ўтиш адолатли бўлур эди, бунда кўпгина ижобий натижаларга эришилди.

Беш йилликнинг ўтган икки йили мобайнида 11,8 миллиард сўмлик капитал маблағ ўзлаштирилди. Давлат капитал маблағлари ҳамда қурилиш-монтаж ишлари планлари ошириб бажарилди. Сирдарё ГРЭСининг ўнинчи энергоблоки ва Навоий ГРЭСининг ўн иккинчи энергоблоки каби муҳим қувватлар ишга туширилди. Муборак заводида газни қайта ишловчи учинчи навбат, Олмалиқ кон-металлургия комбинатида мис руда қазиб чиқариб ва қайта ишловчи қувватлар, Фарғонадаги «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмасида аммиак, Навоий электрохимия заводида акрекс ишлаб чиқарувчи қувватлар ва бошқа бир қанча муҳим объектлар фойдаланишга топширилди.

Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарувчи қувватлар жадал оширилди. Жиззахда ип йигириш фабрикаси, Андижон, Бухоро ва Фарғона тўқимачилик комбинатларида янги қувватлар, тўқимачилик корхоналари ҳамда енгил саноат бошқа корхоналарининг 26 филиали, Наманган шойи комбинатида ва Марғилон ишлаб чиқариш бирлашмасида шойи газламалар ишлаб чиқариладиган қувватлар, Андижон пойабзал фабрикасида қўшимча қувватлар, Ангрен, Жиззахда нон заводлари, Қарши, Чирчиқда сут заводлари фойдаланишга топширилди.

Ана шу йиллар мобайнида 177 минг гектар суғориладиган ер, қорамол парвариш қилинадиган янги чорвачилик комплекслари ишга туширилди, тухум ва гўшт етиштириладиган паррандачилик фабрикаларининг қувватлари кўпайтирилди.

Автомобиль йўллари, сабзавот ва мева консервалари, ўсимлик ёғи ишлаб чиқарувчи қувватларни, холодильник омборлар, умумий товарлар омборларини ишга тушириш топшириқлари тўла ва ошириб бажарилди.

1981—1982 йилларда республикада давлат, уй-жой қурилиш кооперацияси, колхозлар ва аҳолининг маблағлари ҳисобига жами (фойдали) саҳни 11,7 миллион квадрат метрга борадиган 184,6 мингта янги шинам квартиралар ва якка тартибда қурилган уй-жойлар фойдаланишга топширилди. 1 миллион 258 минг киши уй-жой шароитларини яхшилаб олди.

Умумий таълим мактабларини, мактабгача тарбия муассасалари, касалхоналар ва поликлиникаларни ишга тушириш топшириқлари ошириб бажарилди.

Ўтган икки йил мобайнида давлат капитал маблағларининг 77 проценти ишлаб чиқариш тармоқларини ривожлантиришга сарфланди. Саноатнинг машинасозлик, қора ва рангли металлургия, минерал ўғит, кўмир, газ саноати каби баъзи тармоқларига капитал маблағ сарфлаш анча кўпайди. Янги энергетика қувватларини яратиш борасидаги ишлар бошлаб юборилди.

Халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарувчи корхоналарни қуришга 2 йил ичида 702 миллион сўм ёки беш йилликда кўзда тутилганига қараганда 6 процент кўп маблағ сарфланди.

Озиқ-овқат программасини муваффақиятли равишда амалга ошириш мақсадида қишлоқ хўжалигини саноат негизига планли равишда ўтказиш давом эттирилмоқда. Бу тармоқда ана шу давр мобайнида капитал қурилиш юзасидан беш йиллик план топшириқлари бутун комплекс ишлар бўйича ошириб бажарилди.

Сув хўжалиги ва йўл қурилиши ташкилотлари ўзларининг интернационал бурчини бажара бориб, Новгород, Иваново, Владимир областларида, Тюмень ва БАМда қурилиш ишларини муваффақиятли олиб бормоқдалар.

Қурилиш ва монтаж ташкилотларининг кўпгина меҳнат коллективлари ўз мажбуриятларини шараф билан бажардилар ва Бутуниттифоқ ҳамда республика социалистик мусобақаси ғолиблари бўлдилар. Чирчиқ шаҳридаги 160-трест, Андижон шаҳридаги 162-трест, Тошкент шаҳридаги 11-трест, 1-уйсозлик комбинатининг, Фарғона облколхозстройининг, Қишлоқ қурилиши министрлигига қарашли 21 трестнинг, Жиззах областидаги «Ульяновирсовхозстрой» трестининг, «Шерабадсовхозстрой», Монтаж ва махсус қурилиш ишлари министрлигига қарашли «Узстальконструкция трестларининг коллективлари шулар жумласидандир. Қурилиш ишлаб чиқаришининг илғорлари ва новаторлари социалистик мусобақада пешқадамлик қилмоқдалар.

Эришилган ютуқларни қайд этиш билан бирга капитал қурилишда ҳамон бир қанча жиддий камчиликлар борлигини тўппа-тўғри айтиш керак.

Икки йил ичида Тошкент, Қашқадарё, Самарқанд, Сурхондарё, Хоразм областлари ва Тошкент шаҳри, шунингдек Қишлоқ хўжалик министрлиги ҳамда бошқа баъзи министрликлар уй-жойларни фойдаланишга топшириш планларини тўла бажара олмадилар. 1982 йилда баъзи саноат объектларини, бир қанча паррандачилик фабрикаларини, уйсозлик комбинатларини ва маданий-маиший объектларни ишга тушириш топшириқлари бажарилмади.

«Главташкентстрой» — Тошкент тўқимачилик комбинатининг А. Икромов районидаги филиали қурилишида, «Госкомводстрой» Андижон областидаги Ильич районида пайпоқ фабрикаси ва Бухоро тўқимачилик комбинатининг Китоб шаҳридаги филиали қурилишида, «Узколхозстрой» эса Андижон ипгазлама комбинатининг Наманган область Уйчи посёлкасидаги филиали қурилишида анчагина қолоқликка йўл қўйдилар. Қурилиш министрлиги Ўзбекистон металлургия комбинатида Олмалиқ кон-металлургия, Тошкент тўқимачилик комбинатларида, Янги Қўқон химия заводи ва Тошкент лак-бўёқ заводи биринчи ярим йиллик қурилиш планларини бажармаяпти. Маҳаллий саноат, Озиқ-овқат ва гўшт-сут саноати министрликларининг объектларида қурилиш ишлари қониқарсиз олиб борилмоқда. Бухоро, Тошкент ва Қашқадарё областларида уй-жой қурилиши суръатлари паст. Жиззах Қашқадарё, Сирдарё областларида маҳаллий Советлар йўли билан уй-жойларни фойдаланишга топшириш соҳасида ташвишли аҳвол вужудга келди. Қорақалпоғистон АССР, Қашқадарё, Сурхондарё ва Тошкент областлари мактабларни, Қорақалпоғистон, Бухоро ва Тошкент областлари болалар боғчаларини ишга тушириш ярим йиллик планини бажармадилар.

Халқ депутатлари Советларининг ҳаммаси ҳам қишлоқ аҳолисини якка тартибда уй-жой қурилишига кенг жалб этиш борасидаги ишларга бошчилик қилганлари йўқ, баъзида буни аҳолининг ўз шахсий иши деб нотўғри ҳисобламоқдалар. Қишлоқ хўжалиги ва Мевасабзавот хўжалиги министрликлари, уларнинг жойлардаги органлари, бир қанча совхозлар, колхозларнинг, бошқа қишлоқ хўжалик корхоналарининг раҳбарлари якка тартибда уй-жой қурилишининг ҳали чинакам ташкилотчилари бўлиб қолганлари йўқ, банк кредитлари олиш ҳуқуқидан етарлича фойдаланмаяптилар. Якка тартибдаги қурилишга давлат ва колхозлараро пудрат ташкилотларини жалб этмаяптилар, ўз кучлари билан уй-жойларни барпо этаётган қурувчиларга зарур ёрдам бермаяптилар.

Уй-жой, социал маданий-маиший ва коммунал қурилишга оид ҳамма масалаларни аҳоли турмуш маданиятини ошириш республика кенгаши талаблари асосида қишлоқни бундан буён ҳам қайта қуришнинг актуал вазифалари билан қўшиб олиб бориш ҳам муҳимдир.

Сессияда капитал қурилиш масалаларини муҳокама қила туриб, биздаги мавжуд резервлар ва имкониятлар тўғрисида, улардан қандай фойдаланилаётганлиги ҳақида, уларни тезроқ ишга тушириш ҳамда «танг жойлар»ни тугатиш тадбирлари тўғрисида алоҳида айтиб ўтиш керак.

Кўпинча титул рўйхатларини тузиш чоғида капитал маблағларни сочиб юборишга йўл қўйилади, кўп ҳолларда қурилиш ва ишни бошлаш муддати нормаларига риоя этилмаяпти. Ишлаб чиқариш қувватлари ва объектларини ишга тушириш топшириқлари баъзида технология машина-ускуналари ва қурилиш конструкцияларини тайёрлаш ҳамда етказиб бериш муддатлари билан боғланмаяпти.

Капитал қурилиш планларининг бажарилиши кўп даражада буюртмачиларнинг аниқ-пухта ишлашларига боғлиқдир. Планларни ўз вақтида тайёрлаб бериш ҳам, лойиҳа-смета ҳужжатлари билан таъминлаш ҳам, зарур капитал маблағларни ажратиш ҳам, машина-ускуналарни етказиб бериш шулар жумласидандир. Мазкур масалаларда Ўзбекистон ССР Маҳаллий саноат министрлигида, балиқчилик хўжалиги Давлат комитетида, аҳолига Маиший хизмат кўрсатиш министрлигида ва Қишлоқ хўжалик министрлигида ишлар кўнгилдагидек эмас.

Пудрат шартномаларини ўз вақтида тузиш ва пул билан таъминлай бошлаш қурилишни муваффақиятли ташкил этишнинг энг зарур шартидир. Ҳар йили бир қанча қурилишларда пул билан таъминлай бошлаш апрель-май ойларигача чўзилиб кетади, бу эса қурилиш бўлинмаларининг ишини издан чиқаради, уларнинг молиявий аҳволини ёмонлаштиради.

Озиқ-овқат, Маҳаллий саноат, Пахта тозалаш саноати ва Енгил саноат, Тайёрлаш министрликлари ва бошқа баъзи министрликлар ишлаб турган корхоналарни реконструкция қилиш ҳамда техника билан қайта қуроллантириш учун капитал маблағларни кам сарфламоқдалар. Ҳолбуки, ўн биринчи беш йилликда ана шунинг ҳисобига саноат маҳсулоти ўсишининг учдан икки қисмидан кўпроғини олиш мўлжалланмоқда.

Объектларни ўз вақтида ишга тушириш вазифаларини пудрат қурилиш ташкилотлари ҳал қиладилар. Аммо уларнинг фаолиятида ҳам бир қанча камчилик ва нуқсонлар бор.

Меҳнатни ташкил этишни ва бутун қурилиш ишлаб чиқаришини такомиллаштириш капитал қурилишни яхшилаш ишидаги катта резервдир. Ҳозир республика қурилиш министрликлари ва идораларининг ихтиёрида 27 мингтадан кўп экскаватор, минглаб бульдозер, кран ҳамда бошқа кўпгина техника бор. Кейинги вақтларда техникадан фойдаланиш коэффициенти бирмунча ўсганлигига қарамай ундан фойдаланишда эришилган даража ҳали ҳамон паст. Кўпинча механизмлар амалда бир сменада ишламоқда, сменалар ўртасида бекор туриб қолиш ҳоллари жуда кўп бўлмоқда. Хусусан пардозлаш ишларида қўл меҳнати салмоғи секинлик билан камаймоқда. Кичик механизация воситаларидан тўлиқ фойдаланилмаяпти.

КПСС XXVI съездининг кўрсатмаларига амал қилиб, ўн биринчи беш йилликда қурилиш-монтаж ишлари ҳажмининг бутун ўсишига меҳнат унумдорлигини ошириш йўли билан эришиш зарур. Аммо республикада бу кўрсаткич ҳозирча фақат 7 процентни ташкил этади. Бироқ «Главташкентстрой», «Госкомводстрой», Алоқа министрлиги ва Қишлоқ қурилиши министрлиги бўйича ишлар ҳажмининг бутун ўсишига ходимлар сонини кўпайтириш йўли билан эришилди.

Қурувчилар учун қулай маиший турмуш шароитларини яратиш серунум меҳнат қилиш ва кадрлар қўнимсизлигини камайтиришнинг сўзсиз шартидир. Масалан, бу масалалар Қурилиш министрлигининг 160 трестида яхши ҳал этилмоқда.

Министрликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область, шаҳар ижроия комитетлари ўз қурилиш ташкилотларини малакали кадрлар билан янада тўлароқ таъминлаш чораларини амалга оширишлари зарур. Улар бундай кадрларнинг бошқа областлар ва районлардан келишига ва командировка қилинишига умид тутмай уларни шу жойнинг ўзида тайёрлашлари лозим. Бунда улар учун яхши уй-жой шароитларини, савдо-сотиқ, медицина ва маданий хизматни таъминлаш муҳимдир.

КПСС Марказий Комитети июнь Пленумида айтиб ўтилганидек, партиянинг социалистик демократияни янада кенг қулоч ёйдириш йўли омманинг активлиги ва ташаббусини оширишга сезиларли ёрдам бермоқда. Кейинги вақтларда бу соҳада талайгина ишлар қилинди: депутатлар ва Советларнинг умуман аҳоли билан алоқалари сезиларли даражада мустаҳкамланди, касаба союзларининг активлиги ошди. Партия ижтимоий ҳаётнинг ғоят хилма-хил доираларида, шу жумладан, бевосита ишлаб чиқаришда демократиянинг ривожланишини ҳамма чоралар билан рағбатлантирмоқда. Меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг бригада методи бунга мисол бўла олади. Шундай бригадалар дарҳақиқат социалистик ўз-ўзини бошқаришнинг яхши формаси бўлиб қолганлигини мамлакатимиздаги, республикамиздаги илғор корхоналар ва ташкилотларнинг тажрибалари кўрсатмоқда.

Бултур қурилиш-монтаж ишларининг ярмини хўжалик ҳисобидаги бригадалар бажарди. Аммо пудрат ишларини жорий этиш борасида қурилиш ташкилотлари фаолиятидаги баъзи ижобий силжишлар билан бир қаторда жиддий камчиликлар ҳам бор. Шу метод билан бажарилаётган ишлар ҳажмининг ўсиши белгиланаётган топшириқлардан орқада қолмоқда, пудрат ишларининг самарадорлиги ҳамон паст.

Қурилиш сифатини яхшилаш капитал қурилиш самарадорлигини оширишнинг асосий масалаларидан биридир.

Республикада биноларни пишиқ-пухта қуриш ва монтаж ишларини сифатли бажариш вазифаларини ҳал этишда комплекс ёндашишга доир ибратли мисоллар оз эмас. Шу билан бирга қурилишнинг норма қоидаларини бузиш ҳоллари ҳамон кўп. Бир қанча объектларда турли нуқсонлар ва лойиҳа ечимларидан четга чиқиш ҳоллари борлиги аниқланди. Объектларни чала ҳолда топшириш фактларига батамом барҳам берилмаган.

Қурилиш индустрияси, бинокорлик материаллари саноати ва «Узглавстройдревпром» корхоналаридан келиб турган бинокорлик материаллари ва буюмлари сифатининг пастлиги ҳам баъзан ишга халақит бериб туради.

Қурилиш объектларидаги ишларнинг муваффақиятли бориши пудратчи ташкилотларнинг молиявий аҳволига, улар молия планларини қандай бажараётганликларига кўп жиҳатдан боғлиқ. Қурилиш министрлиги, Қишлоқ қурилиши министрлиги, «Главташкентстрой»да бу соҳадаги ишлар кўнгилдагидек эмас. Бинокорлик материалларини тузук сақламаслик, уларни назоратсиз сарфлаш ва нормадан ортиқча яроқсизга чиқариб юбориб, нархларни ошириб юбориш, илгари топширилган объектлардаги бракни йўқотишга, чала ишларни битиришга сарф-харажат бўлишига йўл қўйиш, иш ҳақини ортиқча сарфлаб юбориш қурувчиларнинг молиявий жиҳатдан қийналишларига асосий сабаб бўлмоқда.

Пудратчи қурилиш ташкилотлари ўз ишлаб чиқариш базаларини янада ривожлантириши, бинокорлик материаллари, деталлар ва конструкциялар ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш капитал қурилиш масалаларини ҳал қилишда катта аҳамият касб этади.

Қурилиш индустрияси ва бинокорлик материаллари корхоналари ҳар йили 6 миллион кубометрга яқин йиғма темир-бетон, 39 миллион кубометр энерт материал, 2,2 миллиард донадан кўп ғишт, бир неча миллион тонна цемент, 3 миллион квадрат-метрга яқин дурадгорлик маҳсулотлари, шунингдек кўпдан-кўп сопол, асбо-цемент маҳсулотлар, ойна томга ёпиладиган юмшоқ материал ва бошқа бинокорлик материалларини ишлаб чиқармоқда.

Аммо капитал қурилиш суръатларининг ортиб бораётганлиги қурилиш ташкилотларининг ишлаб чиқариш базалари янада ривожлантирилиши ва такомиллаштирилишини тақозо этмоқда.

Республика Бинокорлик материаллари саноати министрлиги кейинги йилларда ишлаб чиқариш ҳажмини кўпайтириш, сифатни яхшилаш ва энг муҳим маҳсулот турлари ишлаб чиқариш планларини бажариш соҳасида муайян ишлар қилди. Шу билан бирга министрлик цемент, шифер, оҳак, тўлдирғич ғовак моддалар, томга ёпиладиган юмшоқ материал ва деворбоп материаллар ишлаб чиқариш юзасидан шу беш йиллик икки йили планларини бажара олмади.

Бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш мақсадида беш йиллик план шундай материаллар ишлаб чиқараётган мавжуд кўпгина заводларни реконструкция қилиш ва шу хилдаги янги заводлар қуришни кўзда тутади. Бунинг учун каттагина капитал маблағлар ажратилмоқда. Аммо бу маблағларни ўзлаштириш қониқарсиздир.

Умуман пудратчи министрлик ва идоралар Бинокорлик материаллари саноати министрлигининг объектлари бўйича капитал маблағ планларини атиги 81 процент, шу жумладан Қурилиш министрлиги 88 процент, Узколхозстрой 64 процент, Қишлоқ қурилиши министрлиги 72 процент бажарган, холос.

Май, Нукус ғишт заводлари айниқса паст суръатлар билан қурилмоқда, Хўжайли ғишт заводи билан Урганч бинокорлик материаллари заводини реконструкция қилиш суръатлари ҳам паст.

Пудрат ташкилотларининг ишлаб чиқариш базаларини қуришда қолоқликка йўл қўйилмоқда. Чунончи Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлиги Урганч, Қарши ва Наманган уйсозлик комбинатларини, Термиз бинокорлик материаллари ва конструкциялари комбинатини реконструкция қилиш ишларини пайсалга солмоқда. Ўзбекистон ССР Қишлоқ қурилиши министрлиги эса Қўқондаги бинокорлик материаллари комбинатини реконструкция қилиш, Жарқўрғон силикальцит буюмлар заводини, Келесдаги ремонт-механика заводини кенгайтириш ишларини бажаришда орқада қолмоқда. «Главташкентстрой» 9-темир-бетон маҳсулотлари заводини ва 2-йирик панелли уйсозлик заводини реконструкция қилиш борасидаги қурилиш-монтаж ишлари планини бажара олмади.

Объектларнинг бир маромда қурилиши, кўп жиҳатдан яхши йўлга қўйилган моддий техника таъминотига ҳамда қурилишларнинг машина-ускуналар билан комплектланганлигига боғлиқ. Таассуфки, республика Госснаби буюртмачилари материал-ускуна етказиб бериш топшириқларини кўпинча бажармайди, бажарганида ҳам муддатларини, номенклатураси, хили ва комплектлилигини бузади.

Материал сарфини камайтириш, моддий ресурсларни авайлаб, улардан рационал фойдаланиш қурилиш тармоғида асосий вазифалардан бири ҳисобланади. Ҳолбуки бир қанча қурилиш ташкилотлари цемент, ёғоч-тахта исроф бўлиб кетишига йўл қўймоқда. Битказилмаган қурилишларда, ортиқча, конструкция запаслари, ўрнатилмаган машина-ускуналарда кўп минг тонна прокат ва труба «банд қилиб қўйилган». Лойиҳалаш ва қурилиш ҳамма босқичларида металл нобудгарчилигини ғоятда камайтиришга доир чоралар системасини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш зарур. Бу гап цемент, ёғоч-тахта ва бошқа асосий материалларга ҳам тааллуқли.

Моддий-техника таъминоти масалалари темир йўл ва автомобиль транспорти иши билан чамбарчас боғланган. Автотранспорт корхоналари, темирйўлчилар коллективлари шу вазифани ҳал этиш учун кўп иш қилмоқда. Шу билан бирга бизда ана шу соҳада жиддий камчиликлар ҳам бор. Ҳаракат составининг юк ортиши ва туширишда бекор туриши ҳамон кўп, норационал юк ташиш ва бир хил юкнинг қарама-қарши ташилишига йўл қўйилмоқда. Кўпгина қурилишлар энерт материал, йиғма темир-бетон ва бошқа маҳаллий материаллар билан яхши таъминланмаяпти.

Илмий-тадқиқот ва лойиҳа институтлари қурилиш ишларини техникавий ва ташкилий такомиллаштиришда катта роль ўйнамоқда. Бу институтларда кўпдан бери ўз ишининг билимдони бўлган кўп мутахассислар ишламоқда.

Шу билан бирга лойиҳа-смета ишларида ҳамон жиддий камчиликлар ҳам бор. Лойиҳаларда смета қийматидан ошиб кетишга, ортиқча материал сарф қилиб юборишга, эскирган машина-ускуна ва технологиянинг қўлланилишига йўл қўйилмоқда, индустриал конструкцияларни жорий этиш даражаси паст. Авторлик назорати суст амалга оширилмоқда. Йирик панелли элементлардан мактаблар, мактабгача болалар муассасалари ҳамда бошқа социал ва маданий-маиший объектлар типовой лойиҳаларини яратиш масалалари суст ҳал этилмоқда.

Лойиҳаловчи ташкилотчиларимиз капитал қурилишга ажратиладиган маблағлар ва моддий ресурсларни тежаб сарфлашда посбон бўлишлари керак. Улар фан ва техниканинг энг янги ютуқларидан мумкин қадар кўпроқ фойдаланиб, энг такомиллашган ва тежамли лойиҳалар ишлаб чиқишни, янги хил материал ва янада прогрессив бинокорлик конструкцияларини кенгроқ кўламда жорий этилишини таъминлашлари лозим. Ўзбекистон ССР Госстройи тармоқ министрликлари ва идоралари билан бирга лойиҳа ва илмий-тадқиқот институтлари фаолиятини мувофиқлаштириш ишларини кучайтириши, уларнинг иш натижаларини чуқур таҳлил этиши, орттирилган ижобий натижаларни умумлаштириши ва камчиликларга барҳам бериш учун ўз вақтида чоралар кўриши лозим.

Шу йилги капитал қурилиш планларини муваффақиятли бажариш ва мўлжалдаги қувватлар ишга туширилишини таъминлаш бутун қурилиш комплекси коллективининг ҳал этиши лозим бўлган энг биринчи вазифасидир.

Йил охиригача республикада давлат капитал маблағлари йўли билангина 2,7 миллиард сўмлик капитал маблағни ўзлаштириш, шу жумладан 1,6 миллиард сўмликка яқин қурилиш-монтаж ишларини бажариш, 3,7 миллиард сўмликдан ортиқ ёки йилнинг биринчи ярмида ишга туширилганидан қарийб уч баравар кўп асосий ишлаб чиқариш фондларини ишга тушириш лозим.

Янги Қўқон химия заводида сульфат кислота ишлаб чиқарадиган комплексни, Чирчиқ «Электрохимпром» ишлаб чиқариш бирлашмасида аммиак, Тошкент лак-бўёқ заводида алгид смола ишлаб чиқарадиган цехларни, Олмалиқ кон-металлургия комбинатида бир қанча қувватларни, узунлиги 204 километрга борадиган Сирдарё-ТашГРЭС магистрал газ қувурини, Тошкент шаҳрида радио-телевизион станцияни фойдаланишга топшириш, Муборак газни қайта ишлаш заводини кенгайтириш борасида кўп ишлар қилиш, Янги Ангрен ва Таллимаржон ГРЭСини, Тошкент метросининг II навбатини қуриш, Тошкент трактор заводининг Ленинск филиалидаги қувватларни ошириб бориш, Жиззах шаҳрида электротехника заводи қурилишини, Советободда кабель заводи, Тошкент трактор заводида қуюв цехлари комплекси қурилишни давом эттириш, республикадаги машинасозликнинг энг катта корхонаси — Тошкент мотор заводи қурилишини давом эттириш лозим.

Шу йилнинг иккинчи ярмида Андижон ип-газлама, Бухоро ва Тошкент тўқимачилик комбинатларида газлама тўқийдиган янги қувватларни, Ҳаққулобод, Чинобод, Уйчи, Паркент шаҳарларида, Тошкентнинг Акмал Икромов районида, Китоб, Жарқўрғон, Учкўприк, Ургут шаҳарларида, Жиззах областининг «Москва» колхозида, Юқори Чирчиқ луб заводида шу комбинатларнинг филиалларини, Ильичевск шаҳрида пайпоқ фабрикасининг биринчи комплексини ишга тушириш мўлжалланади. Марғилон ишлаб чиқариш бирлашмасида атлас тўқиш цехларини кенгайтириш ҳамда Бухоро, Самарқанд ва Жиззах областларида янги пахта заводларини қуриб битказиш кўзда тутилади.

Суғориладиган 90 минг гектардан кўпроқ янги ерни фойдаланишга топшириш, мавжуд суғорма ерлардан 80 минг гектарини мелиоратив жиҳатдан яхшилаш, 60 минг гектар майдонда яхшилаб текислаш ишларини бажариш, 150 минг гектар ердаги суғориш системаларини реконструкция қилиш ва уни сувга сероб қилиш, 300 минг гектар яйловга сув чиқариш, 12,6 миллион бош гўштбоп парранда боқиладиган фабрикаларни, 300 минг товуқ боқиладиган фабрикаларни, бир қанча чорвачилик комплексларини ишга тушириш зарур. Қурилиш-монтаж ишлари ҳажмининг ва ишга тушириладиган объектлар ҳажмининг катта қисми айни йилнинг иккинчи ярмига тўғри келмоқда.

Мавжуд суғориш системаларини реконструкция қилиш, сув омборларини қуриш, чорвачиликни, шоликорликни жадал ривожлантириш маккажўхорикорлик ҳамда дончилик-чорвачилик совхозларини барпо этиш чоралари бундан буён ҳам кенг кўламда амалга ошириб борилади.

Давлат капитал маблағлари ҳамда уй-жой қурилиш кооперациялари ва жамоат ташкилотларининг маблағлари ҳисобига шу йил 3,7 миллион квадрат метрдан зиёд уй-жойни, 94,4 минг ўринли мактаблар, 31 минг ўринли мактабгача тарбия муассасалари, қарийб 3,5 минг ўринли касалхоналарни ишга тушириш мўлжалланади. Фойдаланишга топшириладиган уй-жойларнинг 60 проценти, мактабларнинг 75 проценти, мактабгача тарбия болалар муассасаларининг 63 проценти ва соғлиқни сақлаш объектларининг 60 процентини йилнинг иккинчи ярмида фойдаланишга топшириш мўлжалланади. Тошкентнинг 2000 йиллиги, Ал-Хоразмийнинг 1200 йиллик юбилейи шарафига ишга туширишга мўлжалланган объектларни қуриш юзасидан ишларни муддатида тугаллаш учун катта ишларни амалга ошириш зарур.

Шу йил қувватлар ва объектларни ишга тушириш билан боғлиқ вазифалар мураккаб ва масъулиятли бўлсада, аммо улар реал вазифалардир. Бу вазифалар муваффақиятли ҳал этилмоғи учун республикада ҳамма шароитлар яратилган. Ихтиёримизда зарур моддий-техника ва меҳнат ресурслари бор. Имкониятлардан маҳорат билан фойдаланилаётган жойларда яхши натижаларга эришилмоқда.

Ўзбекистон ССР министрликлари ва идоралари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ижроия комитетлари барча хўжалик ташкилотлари мўлжалланган ҳамма объектлар фойдаланишга топширилмоғи учун меҳнат коллективларининг куч ва имкониятларини сафарбар этиши лозим. Ҳозир иш вақтининг ҳар бир соати, ҳар бир минутини ҳар қачонгидан ҳам кўпроқ қадрлаш муҳимдир.

КПСС Марказий Комитетининг 1982 йил ноябрь Пленумида КПСС Марказий Комитети Бош секретари СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Ю. В. Андроповнинг капитал маблағлар ва моддий ресурсларни ишга тушириладиган энг муҳим қурилишларга сарфлаш, уй-жой, ишлаб чиқариш объектлари ҳамда социал объектлар белгиланган муддатларда ишга туширилишини таъминлаш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажаришга асосий эътибор берилмоғи керак.

Янги, самарали иш формаларини кенг кўламда ёйиш, илғор ишлаб чиқариш тажрибалари, қимматли таклиф ва ташаббусларни жорий этиш тўғрисида қайғуриш — ҳар бир депутатнинг, хўжалик раҳбарларининг бурчидир.

КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленуми талаб қилганидек бунёдкор социалистик мусобақани янада кенг қулоч ёйдириш, унинг ғоят ошкора бўлишини таъминлаш, ишлаб чиқариш илғорларини иззат-ҳурмат билан қуршаб олиш, улар эришган ютуқларни кенг ёйиш ва жорий этиш зарур.

Иқтисодий ва социал ривожланишнинг партия белгилаган улкан режаларини амалга ошириш муддаоси туфайли вужудга келган умумхалқ меҳнат ғайрат-шижоатини бугунги кунда мамлакатнинг ҳамма жойида сезиш мумкин. Совет давлати жуда кўплаб маблағ сарфламоқда, ҳар бир совет кишисига бевосита алоқадор бўлган вазифаларни ҳал қилиш учун жуда катта моддий ва меҳнат ресурсларини жалб этмоқда.

Фақат бир йўл — бугунгидан кўра, эртага яхшироқ яшаш йўли бор. Бунга эса социалистик қурилишнинг ҳамма соҳаларида астойдил меҳнат туфайли, ресурсларни тежаб сарфлаш, умумий куч-ғайратларимиз самарадорлигини ошириш учун кураш олиб бориш йўли билан эришиш мумкин.

Ўзбекистоннинг барча меҳнаткашлари сингари шонли бинокорлар, монтажчилар, қурилиш индустриясининг ҳамма ходимлари республика партия ташкилоти раҳбарлигида 1983 йил учун ва умуман ўн биринчи беш йиллик учун зиммаларига олган юксак социалистик мажбуриятларини шараф билан адо этиб, КПСС XXVI съезди ва Ўзбекистон Компартиясининг XX съезди улуғвор қарорларини бажаришга муносиб ҳисса қўшадилар, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз! **(Қарсаклар).**

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ VII СЕССИЯСИ

ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ УЙ-ЖОЙ КОДЕКСИ ЛОЙИҲАСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари депутат М. Т. ТУРСУНОВ доклади

Муҳтарам депутат ўртоқлар! Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XXVI съездидан сўнг икки йилдан кўпроқ вақт ўтди. Советлар мамлакати социал ва иқтисодий ривожланишнинг ҳамма соҳаларида янги-янги муваффақиятларга эришди. Кўп миллатли Улуғ Ватанимизнинг халқлари ижодий ғайратлари юксалган, ленинчи Коммунистик партия теварагида мустаҳкам жипслашган вазиятда яшамоқдалар ва меҳнат қилмоқдалар.

Совет кишилари КПСС Марказий Комитети июнь Пленумининг, СССР Олий Совети саккизинчи сессиясининг ишини диққат-эътибор ва қизиқиш билан кузатиб бордилар. КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Ю. В. Андроповнинг СССР Олий Совети Президиуми Раиси қилиб сайланганлигини, унинг Пленумда сўзлаган ҳақиқатдан программавий нутқини, Пленум ва сессиянинг қарорларини, ҳужжатларини бутун халқ қизғин маъқуллаб кутиб олди.

Ҳар бир совет кишиси Пленум ва сессия материалларини диққат билан ўқир экан, совет халқи тўғрисида ғамхўрлик қилиш, унинг турмушини яхшилаш ва уни ҳар томонлама камол топтириш, коммунизм бунёдкори деган тарихий вазифанинг амалга оширилиши учун тинч шароит яратиш — партия фаолиятининг олий моҳияти эканлигига яна бир бор ишонч ҳосил қилмоқда.

Совет Ўзбекистони партия ленинчи миллий сиёсатининг буюк ўзгартирувчи кучи тантанасини бугунги кунда бутун дунёда намойиш этиб турганлиги билан фахрланамиз.

Коммунистик партиянинг синалган раҳбарлигида, совет халқларининг ягона аҳил оиласида, улуғ рус халқининг қардошларча беғараз ёрдами билан тарихан қисқа муддат ичида Ўзбекистон чор Россиясининг қолоқ ўлкасидан ривожланган индустриал аграр совет республикаларидан бирига айланди.

Ўлкамиз қиёфасида буюк, қиёс қилиб бўлмайдиган ўзгаришлар рўй берди. Революцияга қадар Ўзбекистон территориясида атиги 27 та кичик шаҳар, пахса девор уйли кўпгина яккам-дуккам қишлоқлар бўлиб, буларда коммунал ва бошқа хил маиший қулайликлар тўғрисида сўз ҳам бўлиши мумкин эмасди.

Эндиликда Совет Ўзбекистонининг харитасида 113 та шаҳар бўлиб, булар орасида республикамизнинг пойтахти, зилзиладан сўнг тикланган дўстлик ва тинчлик шаҳри — Тошкент ҳамда саноат, илмий ва маданий потенциали катта бўлган йигирмага яқин йирик шаҳар бор. 158 та район марказ ва шаҳар посёлкалари ташкил этилган. Улар бош план асосида комплекс ҳолда ривожланиб бормоқда. Бу ерларда шинам уй-жойлар билан бирга мактаблар, касалхоналар, болалар боғчалари, яслилари, маданий ва маиший муассасалар қурилмоқда. Айни пайтда қишлоқни қайтадан қуриш, аҳоли турмуш маданиятини юксалтириш борасида катта программа амалга оширилмоқда.

Аҳоли учун қулай уй-жой шароитларини яратиш ва гражданларнинг уй-жойли бўлишлари тўғрисида конституцияда белгилаб қўйилган ҳуқуқларини таъминлаш Совет Иттифоқи Коммунистик партияси социал программасининг энг муҳим йўналишларидан биридир.

1981 йилда СССР Олий Совети ССР иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг уй-жой қонунлари асосларини, шунингдек «Уй-жой хўжалигини ривожлантириш, уй-жой фондидан фойдаланиш ва унинг сақланишини яхшилаш тўғрисида» қарор қабул қилган эди. Бу ҳужжатлар партия ва Совет давлатининг социал-иқтисодий сиёсатини амалга оширишда ниҳоятда муҳим аҳамиятга эгадир.

Мамлакатимизда катта кўламда уй-жой қурилиши изчил, планли равишда амалга ошириб борилмоқда. Совет ҳокимияти йилларида республиканинг шаҳарлари ва қишлоқларидаги уй-жой фонди аслида бутунлай янгиланди, 1982 йилнинг 1 январида 172 миллион квадрат метрдан ортиб кетди. Шаҳарлардаги уй-жой саҳнининг ярмидан кўпи — 55 проценти давлат секторига мансуб эканлиги, уй-жой қурилиш кооперативларининг фонди ҳам ортиб бораётганлиги характерли бир ҳолдир.

89 миллион квадрат метрдан зиёд уй-жой саҳни ёки барча уй-жойларнинг ярми ўтган уч беш йиллик ва ўн биринчи беш йиллик мобайнида, яъни кейинги ўн етти йил ичида қурилганлиги қурилиш суръатлари ўсиб бораётганлигини билдиради. Эндиликда ҳар йили жами саҳни 6 миллион квадрат метргача борадиган уй-жойлар фойдаланишга топширилиб турибди.

Ўртоқлар, булар Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети партия ва Совет давлати совет халқини социал-маданий ривожлантириш ишида мўлжаллаган улкан программани амалга ошириш борасида сарфлаётган катта куч-ғайратлари натижасидир.

Уй-жой фонди миқдор жиҳатидан кўпайибгина қолмай, унинг сифати ҳам анча яхшиланди.

Бугунги кунда шаҳарлардаги умумийлашган уй-жой саҳнининг 79 проценти водопровод билан, 74 проценти канализация билан, 79 проценти марказий иситиш билан 62 проценти иссиқ сув билан ва 91 проценти газ билан таъминланган.

Қишлоқлардаги уйларнинг 77 проценти газлаштирилган, 100 процент электрлаштирилган. Аҳолининг анча қисми марказий сув таъминотидан баҳраманд бўлмоқда.

Кўриб турибсизки, ўртоқлар, республиканинг уй-жой фонди жуда катта моддий бойлик бўлиб, у барча асосий фондларимизнинг олтидан бир қисмини ташкил қилади. Шу халқ мулки сақланишини таъминлаш жуда муҳим умумдавлат ишидир.

Шу мақсадда бизда кўпдан-кўп тадбирлар амалга оширилмоқда. Уй-жой — коммунал хўжалик министрлигининг структураси ўзгартирилди, маҳаллий Советлар уй-жой хўжалигини бошқариш бошқатдан ташкил этилди. Республика уй-жой хўжалиги ишлаб чиқариш бирлашмаси, жойларда эса ишлаб чиқариш бошқармалари, трестлари ва участкалари бўлган область бирлашмалари тузилган бўлиб, улар техник хизмат ва жорий ремонт ишларини бажармоқда. 21 шаҳарда уй-жой эксплуатация ташкилотлари йириклаштирилди. 278 та уй-жой эксплуатация ташкилоти ўрнига аниқ бошқариш системасига эга бўлган 135 та шундай йирик ташкилот тузилди.

Қишлоқларда уй-жой ва социал-маданий объектлар қуриш тез кўпаяётганлиги муносабати билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети ихтисослашган қишлоқ коммунал хизмати тузишни зарур деб топдилар. Шу мақсадларда Қишлоқ хўжалиги министрлиги системасида мамлакатда илк бор шундай хизмат тузилди. Район бўғинидан тортиб республика ташкилотигача бўлган бундай хизмат совхозлар ва колхозларда уй-жойлар ва коммунал хўжалик барча объектлари ишлатилишини таъминлаб туради. «Главсредазирсовхозстрой» ва Мева-сабзавот хўжалиги министрлиги системасида ҳам шундай хизматлар ташкил этилди.

Шу ташкилий чораларнинг ҳаммаси қайси идорага қарашли бўлишидан қатъи назар, жамики давлат уй-жой фондининг, шунингдек кооператив уйлар ва якка тартибдаги уйларнинг лозим даражада сақланишини таъминлашга, моддий ресурслар ва меҳнат ресурсларидан янада самарали фойдаланишга, фан ва техника ютуқлари, илғор тажриба уй-жой хўжалигига тезроқ жорий этилишига қаратилган.

Шу билан бирга айтиб ўтиш лозимки, уй-жойларни сақлаш ва ремонтини ташкил этиш ишида ҳали кўп камчиликлар бор.

Маҳаллий Советларнинг кўпгина ижроия комитетлари уй-жойлар капитал ремонтини ташкил этишни планли заминга қўяолмаган, бинолар ва ускуналарни ишлатиш техник талабларини назарда тутмаган. Ремонт қилиниши лозим бўлган уй-жойларни танлаш жамоатчиликнинг қатъий назорати остига олинмай, кўпинча тасодифий тусда бўлмоқда.

1982 йилда республика бўйича умумийлашган уй-жой фондининг 5,9 процентини ремонтдан чиқазиш мўлжалланган бўлса, Андижон, Жиззах ва Фарғона областларида атиги 5 процентигина шу иш учун мўлжалланган.

Капитал ремонт қилиш тўғрисида тасдиқланган планлар турли баҳоналар билан бажарилмай келяпти. Шу мақсадга мўлжалланган маблағлар ўзлаштирилмай келаётир. Кейинги икки йилнинг ўзидагина капитал ремонт қилиш юзасидан 22 миллион сўмлик маблағ фойдаланилмаган. Ангрен, Наманган, Самарқанд, Тошкент шаҳарларида ва бошқа бир қанча шаҳарларда ана шу маблағлардан мақсадга мувофиқ фойдаланмаслик фактлари борлиги аниқланди. Маҳаллий Советлар уй-жой органларининг тегишли контроли таъминланмаганлиги сабабли ремонт муддатлари асоссиз равишда чўзиб юборилмоқда, ремонт сифати эса пастлигича қолаётир.

Турли идораларга қарашли уй-жой фондидан айниқса қониқарсиз фойдаланилмоқда. Шаҳарларда бундай фондлар умумлаштирилган давлат уй-жой фондининг учдан бир қисмидан кўпроғини ташкил қилади. Ўнинчи беш йилликда маҳаллий Советлар бир квадрат метр уй-жойни ремонт қилишга 34 сўм сарфлаган бўлсалар, идоралар шу мақсад учун атиги 19 сўм харажат қилган. Шу билан бирга идораларга қарашли уй-жой фондини капитал ремонт қилиш планлари одатда бажарилмай келяпти. 1982 йилнинг ўзидагина 9,3 миллион сўм маблағ ўзлаштирилмай қолган.

Идораларга қарашли уйларни халқ депутатлари маҳаллий Советларига топшириш уй-жой фондидан фойдаланишни ва уларнинг сақланишини яхшилашга кўп даражада ёрдам берган бўлур эди.

Министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари уй-жой фондини вақтида ремонт қилиш ва уни маҳаллий Советларга топшириш борасида кечиктириб бўлмайдиган чораларни кўришлари, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари эса бу масалани назорат остига олишлари лозим.

Янгидан қурилган уй-жойларни фойдаланишга топшираётганда битмай қолган ишлар ҳамон катта зарар етказмоқда. Шу сабабдан кўпгина уй-жой — эксплуатация ташкилотлари, ҳатто, айрим гражданлар шундай уйларга кўчиб кирилганидан сўнг ношуд қурилиш ташкилотларининг «чала ишларини» битказишга қўшимча маблағ сарфлашга мажбур бўлмоқда.

Маҳаллий Советлар, министрликлар ва идоралар, Госстрой ва бошқа контроль органлари қуриб битказилган уйларни фойдаланишга қабул қилиб олиш борасида белгиланган қоидаларни қатъий бажаришлари, чала қолдиришдан иборат жиноий фактларга барҳам беришлари керак.

Меҳнаткашлар уй-жойларни ремонт қилаётиб бошқа хил жиддий қийинчиликларга ҳам дуч келмоқдалар. Бу кўпгина ремонт ташкилотларининг кам қувватлилигига, кўпгина бинокорлик материаллари, айниқса ғишт, ёғоч-тахта, сантехника жиҳозлари ҳамон тақчиллиги билан боғлиқ. Бу маҳсулотларни савдо тармоқларидан ҳам топиш қийин. Республика Госплани, Госснаби, Уй-жой — коммунал хўжалик министрлиги шундай бинокорлик материаллари ва буюмлари номенклатурасини кўпайтириш, уларни ишлаб чиқаришни ташкил этиш, капитал ремонт эҳтиёжларини шундай маҳсулотлар билан таъминлаш, уларни аҳолига сотишни яхшилаш борасида конкрет чоралар кўриши зарур.

СССР Конституциясида гражданлар ўзларига берилган уй-жойни авайлаб асрашлари кераклиги белгилаб қўйилган. Пировард натижада уй-жойнинг яхши сақланиши ҳар бир кишининг ўзига кўп жиҳатдан боғлиқ. Аммо баъзи гражданлар социалистик умумий яшаш қоидаларини бузиб уй-жойга бефарқ ва хўжасизларча муносабатда бўлишга йўл қўйиб келаётган жойлар борки, бундай муносабат уй-жойларга шикаст етказмоқда, уни бузмоқда. Маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари бундай фактларнинг пайини қирқишлари, уй-жой тегишли ҳолатда сақланиши учун ҳар бир гражданнинг масъулиятини оширишга муваффақ бўлиши керак.

Уй-жой фонди сақланишини таъминлашда жамоатчилигимиз катта роль ўйнашга даъват этилган. Уй комитетларининг, маҳаллий комиссияларнинг аъзолари уйларни профилактик кўрикдан ўтказиб, жорий ремонт планларини тузиб чиқишлари ва шу ремонт бажарилишини контроль қилиб туришларни кўрсатувчи мисоллар бизда оз эмас. Республикада уйларни намунали сақлаш мусобақаси авж олдириб юборилган. Тошкент, Чирчиқ, Фарғона ва бошқа шаҳарлар жамоатчилигининг «Уйимизни ўзимиз асрашимиз керак» деган шиор остида бошлаган яхши ташаббусларини халқ депутатлари барча маҳаллий Советлари ва республика идоралари қўллаб-қувватладилар.

Уй-жойларни тақсимлашда анча-мунча камчиликларга йўл қўйилиб келмоқда — навбатга риоя этилмайди, Улуғ Ватан урушининг инвалидлари, баъзи категориядаги беморлар ва бошқа кишиларга белгиланган имтиёзлар камситилади.

Халқ депутатлари Советларининг барак типидаги уйларда ва бошқа хил ноқулай шароитларда яшайдиган айрим оилаларни планли равишда янги уйларга кўчириб ўтказиш тўғрисидаги қарорлари кўпгина шаҳарларда тўла-тўкис бажарилмай келяпти.

Ҳали анча-мунча оилалар уй-жой саҳни кенгайтирилишига муҳтожлигини назарда тутиб, янги уйлар қураётганда эски уй-жойларни бузиш тўғрисида қаттиқ бош қотириш, ҳали яшаш учун яроғли бўлган уйларни турли баҳоналар билан асоссиз равишда бузиб ташлаш фактлари пайини қирқиш керак.

Бир қанча халқ депутатлари маҳаллий Советлари, министрликлари, идораларда меҳнаткашларнинг шикоятлари, илтимослари ва аризаларга тегишли эътибор берилмайди. Гражданларнинг уй-жойларни ремонт қилиш ва уни тақсимлаш масалалари хусусидаги шикоятларни кўриб чиқишда юзакичилик фактлари ҳали кўп. Юқори органларга келаётган кўпдан-кўп такрорий аризалар шундан далолат беради.

Партия ва СССР ҳукумати гражданларнинг аризаларини кўриб чиқишни ва уларнинг ўзини қабул қилишни яхшилаш борасида конкрет вазифалар қўйди. Шу муҳим сиёсий масалада партия ва давлат талаблари оғишмай бажарилишини таъминлаш — барча маҳаллий Советларнинг, давлат муассасалари ва жамоат ташкилотлари раҳбарларининг бурчи ва вазифасидир.

Халқимизнинг қимматли мулки бўлмиш уй-жой фонди асралишини таъминлаш, ундан фойдаланиш ва уни тақсимлаш ва қонунларга қатъий риоя этиш билан боғлиқ ҳамма масалалар совет социалистик демократиясининг ажралмас қисмидир.

Бугун республика Министрлар Совети Ўзбекистон ССР уй-жой кодекси лойиҳасини кўриб чиқишингиз учун тақдим этаяпти. Ўзингизга маълумки, мамлакатимизда уй-жой ҳуқуқ муносабатлари ҳозирга қадар иттифоқдош республикаларнинг гражданлик кодекслари ҳамда шу кодексларни тўлдирувчи норматив актлар билан тартибга солиниб келганди. Булар кўп жиҳатдан эскирган бўлиб, ҳозирги жамиятнинг социал-иқтисодий шароитларини акс эттира олмай қолди. Уй-жой бериш, уй-жойдан фойдаланиш, гражданларнинг ҳуқуқларини амалга ошириш ва уй-жой ҳуқуқи муносабатларида гражданлар ўз вазифаларини бажаришлари билан боғлиқ кўпгина масалалар етарлича аниқ тартибга солинмаган.

СССР Олий Совети 1981 йилда қабул қилган ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар уй-жой қонунларининг асослари Совет қонунчилигининг шу ишдаги вазифаларини белгилаб берди, уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасида ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикалар компетенциясини ажратиб берди, уй-жой фондини бошқариш, уни асраш ва фойдаланишга, гражданларни уй-жой билан таъминлаш ва уларнинг уй-жойлардан фойдаланишига таалуқли энг муҳим масалаларни ҳал этди, қонунларни бузганлик учун масъулият белгилади.

Иттифоқ қонуни иттифоқдош республикалар янги уй-жой кодекси ишлаб чиқилиши ва қабул қилиниши заруратини тақозо этди. Лойиҳани тайёрлаш ва муҳокама қилишда республика Олий Советининг, маҳаллий Советларининг депутатлари, партия, совет, касаба союз ва ҳуқуқ ҳимоя этиш органлари ҳамда илмий муассасаларнинг ходимлари актив қатнашдилар. Кодекс лойиҳаси Ўзбекистон ССР конституциясининг моддалари, КПСС XXVI съезди ва Ўзбекистон Компартияси XX съездининг қарорлари асосида ишлаб чиқилди.

Кодекс лойиҳасида иттифоқ қонунчилигининг моддалари республикамизнинг шароитлари ва хусусиятларини назарда тутган ҳолда акс эттирилди, конкретлаштирилди ва ривожлантирилди. Регламенти фақат иттифоқдош республика компетенциясига қарашли масалалар эса тартибга солинди. Замон синовидан ўтган, уй-жой муносабатларини тартибга солишда ўзини оқлаган моддаларнинг ҳаммаси лойиҳада сақлаб қолинди. Янги кодекс уй-жой шароитларини яхшилаб олишда гражданларга янада кенгроқ имкониятлар беради, уларнинг ҳуқуқлари гарантияси юксак даражада бўлишини таъминлайди.

Уй-жой фондини бошқариш ва ундан фойдаланиш, унинг сақланишини таъминлаш, уй-жойга муҳтож гражданларни ҳисобга олиш, уй-жой саҳнини тақсимлаш масалалари биринчи марта кодекс даражасида ҳар томонлама тартибга солинади.

Лойиҳада маҳаллий Советларнинг ўсган роли акс эттирилган бўлиб, халқ депутатларининг Советлари, уларнинг ижроия ва фармойиш берувчи органлари уй-жой фондидан фойдаланиш ва уни сақлаш устидан давлат назоратини амалга оширади, деб таъкидланади.

Умумий фондга колхозларга қарашли уй-жойларнинг ҳам қўшилиши принципиал янгиликдир, колхоз уйларидаги хоналардан фойдаланиш асослари тўғрисидаги масала ҳал этиляпти.

Кодекс лойиҳасида гражданларнинг давлат ёки ижтимоий уй-жой фондига қарашли уйлардан ёки уй-жой қурилиш кооперативларнинг уйларидан белгиланган тартибда квартиралар олиш ҳуқуқи кўзда тутилади. Янги уй-жой саҳнининг ҳар бир оилага алоҳида шинам квартира бериш принципига мувофиқ тақсимланиши қоида қилиб олинган.

Кодекс лойиҳаси гражданларга бериладиган уй-жой саҳнининг энг оз миқдорини (ҳозирги норма — 9 квадрат метр ўрнига) камида 10 квадрат метр қилиб белгилаш ҳам янгиликдир.

Мавжуд қонунларга нисбатан лойиҳада гражданлар давлат ва ижтимоий фонд, уй-жой кооперативларининг уйларидаги яшаш хоналаридан бемуҳлат фойдаланишлари белгилаб қўйилади. Шу билан бирга кодекс лойиҳаси шундай бир принципни мустаҳкамлайдики, бу принципга биноан қонунда кўзда тутилган асослар ва тартибга риоя этилмаган ҳолда ҳеч ким яшаб турган уй-жойдан кўчириб юборилиши ёки уй-жойдан фойдаланиш ҳуқуқи чекланиши мумкин эмас.

Уй-жойдан кўчирилувчи гражданларга айни маҳалда бошқа уй-жой берилмоғи керак. Бошқа уй-жой бермай гражданларни кўчириш ҳоллари жуда оз даражага қадар келтирилди.

Кодекс лойиҳаси уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож гражданларни ҳисобга олиш хусусида бир қанча муҳим қоидаларни белгилаб беради. Унда ягона бир қоида (34-модда) кўзда тутилган бўлиб бу қоидага биноан идоравий уй-жой фондига эга бўлган корхоналар, муассасалар, ташкилотларда ишлайдиган ёки уй-жой қурилишида ҳисса қўшиб қатнашувчи гражданлар уларнинг иш жойларида, шунингдек истакка кўра яшаш жойларида ҳам рўйхатга олинади.

Пенсияга чиқиши муносабати билан ишдан бўшаган гражданлар ҳам шулар билан бир қаторда ҳисобга олинади. Бу принцип гражданлар уй-жой ҳуқуқлари янада ривожланганлигини акс эттиради, бошқа ишга ўтказилган ва навбатда турган кишиларнинг манфаатларини ҳимоя қилади.

Кодекс лойиҳаси (32-модда) уй-жой қурилиш кооперативларининг уй-жой шароитлари яхшиланишига муҳтож аъзолари, шахсий уй-жойи бўлган гражданлар ва шу уйларда яшайдиган бошқа гражданлар ҳам умумий асосда уй-жой билан таъминланиши белгилаб қўйилди.

Қонунлар актида уй-жой биринчи навбатда берилиш ҳуқуқига эга бўлган кишиларнинг етарлича тўла рўйхати илк бор берилади. (42-модда).

Ишлаб чиқариш соҳасида узоқ вақт виждонан ишлаган ишчилар ва хизматчилар, давлат вазифаси ёки жамоатчилик вазифасини бажараётиб ҳалок бўлган кишиларнинг оилалари, одам ҳаётини қутқариб қолиш, социалистик мулк ва ҳуқуқ тартиботни қўриқлашда СССР граждани бурчини бажараётиб ҳалок бўлган кишиларнинг оилалари, шунингдек «Қаҳрамон она» унвони берилган оналар, беш ёки ундан кўп боласи бўлган серфарзанд оилалар ҳамда ёлғиз оналар шу рўйхатга қўшимча қилиб киритилган.

Уй-жой берилаётганда эр-хотиндан ташқари тўққиз ёшдан катта турли жинсдаги кишилар битта хонага қўйилишга рухсат этилмайди.

Кодекс лойиҳасида уй-жой қурилиш кооперативларининг фаолиятига махсус бир боб бағишланган.

Лойиҳада (136-модда) давлат шахсий уйи бўлган гражданларга шу уйни ремонт қилиш ва ободонлаштиришда ёрдам бериши кўзда тутилади. Гражданларнинг истакларига мувофиқ, маиший хизмат корхоналари уларнинг уйларини ремонт қилиб бериши мумкин.

Муҳокама этилаётган лойиҳанинг хусусияти шуки, унда уй-жой фондини бошқариш, уй-жой сақланиши ва ундан фойдаланишни таъминлаш билан боғланган масалалар батафсил белгилаб берилган. Бу ишда кенг жамоатчиликнинг қатнашувига муҳим ўрин берилади.

Уй-жой кодекси гражданларнинг ҳуқуқларини анча кенгайтириш билан бир қаторда уларнинг зиммасига конкрет вазифаларни ҳам юклайдики, бу тушунчаларни бир-биридан ажратиб бўлмайди.

Лойиҳада белгилаб қўйилганки, гражданлар социалистик умумий яшаш қоидаларига риоя этишлари, ўзлари яшаб турган уй тўғрисида қайғуришлари, уй-жойдан унинг вазифасига биноан фойдаланишлари, уй-жойдан фойдаланиш қоидаларини бажаришлари ва сув, газ, электр энергиясини ва иссиқлик энергиясини тежаб-тергаб сарфлашлари керак. Кодекс гражданлар уй-жойлардан шахсий бойлик орттириш, меҳнатсиз даромад олиб туриш ва жамият манфаатларига зид бошқа ғаразли мақсадларда фойдаланишларини тақиқлайди.

Кодекснинг уй-жой қонунларини бузганлик учун, биринчи навбатда уй-жой фондидан тегишли йўсинда файдаланмаслик, унга шикаст етказиш ва бузиш учун масъулият юкланишни кўзда тутувчи моддалари уй-жой фондидан фойдаланишни яхшилаш ва унинг сақланишини таъминлашга қаратилган нормалар қаторида алоҳида ўрин эгаллайди.

Давлат ва жамоат органлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва ҳамма гражданлар уй-жой кодексининг қатъий, шу билан бирга адолатли моддаларини сўзсиз бажаришлари, бутун уй-жой фондининг сақланиши, ундан фойдаланиш самарадорлиги ва ободонлик даражасини ошириш тўғрисида ғамхўрлик қилишлари керак.

Юрий Владимирович Андропов КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумида қилган докладида шундай деди: «Бизда аҳолини уй-жой шароитини яхшилаш ишида ғоят катта силжиш юз берди. Шундай бўлса ҳам уй-жой проблемаси кўпгина кишилар учун ўткир проблема бўлиб қолмоқда. Биз бу проблемани яқин келажакда асосан ҳал қиламиз. Ҳар бир оила алоҳида квартирага эга бўлади. Аммо бошқа неъматлар каби квартираларни тақсимлаш ҳам адолатли бўлишини, жумладан одам қандай ишлаётганлигини ҳисобга олиш керак».

Ушбу сессия муҳокамасига қўйилган Ўзбекистон ССР уй-жой кодексининг лойиҳаси катта социал сиёсий аҳамиятга молик акт. Коммунистик партия ва Совет давлати совет халқининг фаровонлигини янада ошириш тўғрисида ҳормай-толмай ғамхўрлик қилаётганлигининг янги ёрқин ифодасидир.

Уй-жой кодексининг қабул қилиниши, унинг моддаларини оғишмай амалга ошириш халқнинг қимматли мулки бўлмиш уй-жой фондини авайлаб-асрашга, совет хўжалик органлари ва меҳнаткашларнинг уй-жой масалалари ҳал этилиши учун масъулиятини оширишга, уй-жой хўжалигини бошқаришда меҳнат коллективлари ва жамоатчиликнинг янада кенгроқ қатнашувини таъминлашга шубҳасиз ёрдам беради. (**Қарсаклар**).

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ҚОНУН ЛОЙИҲАЛАРИ ҲАМДА КОММУНАЛ ХЎЖАЛИК ВА МАИШИЙ ХИЗМАТ КОМИССИЯЛАРИНИНГ ҚЎШИМЧА ДОКЛАДИ

Докладчи — Қонун лойиҳалари комиссиясининг раиси депутат Б. И. ПИНХАСОВ

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг топширувига мувофиқ республика Олий Совети Қонун лойиҳалари ҳамда Уй-жой-коммунал хўжалик ва маиший хизмат комиссиялари республика ҳукумати мазкур сессия муҳокамасига тақдим этган уй-жой қодекси лойиҳасини кўриб чиқдилар ва уни умуман маъқулладилар.

Лойиҳа ССР Иттифоқи ва иттифоқдош республикаларнинг уй-жой тўғрисидаги қонунлари асосларига мувофиқ ишлаб чиқилди. Лойиҳада уй-жой тўғрисидаги мавжуд қонуннинг амалда ўзини оқлаган энг муҳим нормалари сақлаб қолинди. Айни вақтда лойиҳада СССР Конституцияси ва Ўзбекистон ССР Конституциясидан келиб чиқадиган бир қанча янги қоидалар бор.

Ўзбекистон ССР территориясида жойлашган уй-жойлар, шунингдек бошқа бинолардаги турар жойлар ташкил этган уй-жой фонди биринчи марта қонунда муфассал тавсифлаб берилганлиги кўп даражада қонун лойиҳаси структурасини белгилаб беради. Гражданларнинг уй-жойга бўлган ҳуқуқлари юксак даражада гарантияланганлиги янги қонун лойиҳасининг ўзига хос хусусиятидир.

Кодекс лойиҳасида уй-жой фондини бошқариш масалалари муфассал ишлаб чиқилган. Бу лойиҳада уй-жой фондидан фойдаланиш ва унинг сақланишини таъминлаш соҳасида давлат бошқаруви СССР Министрлар Совети, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, министрликлар, давлат комитетлари ва идоралар, шунингдек бунинг учун махсус ваколатга эга бўлган давлат органлари томонидан амалга оширилади. Лойиҳада республикадаги уй-жой фондидан фойдаланиш ва уни сақлаш соҳасидаги давлат бошқарувини амалга ошириш учун махсус ваколат берилган орган бўлмиш Уй-жой коммунал хўжалик министрлигининг ваколатлари белгилаб берилади.

Халқнинг бебаҳо мулки ҳисобланган уй-жой фонди фақат тегишли идораларнинг эмас, шу билан бирга ҳар бир гражданнинг диққат-эътибори ва ғамхўрлигини талаб қилади. Шуни назарда тутган ҳолда давлат ва жамоат уй-жой фондини бошқаришда ҳамда унинг сақланишини таъминлашда жамоат органлари ва гражданларнинг иштирок этиши тартиби қонун йўли билан мустаҳкамлаб берилади.

Лойиҳа колхозларда уй-жойлардан фойдаланишга оид баъзи бир жиҳатларни белгилаб беради. Колхозларга тегишли уй-жойлар жамоат уй-жой фондига киритилади ва бинобарин айрим ҳолларни мустасно қилганда унинг режимига бўйсунади. Жумладан, колхоз ишлаб чиқариши хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда шу нарса кўзда тутилганки, колхозларга тегишли уйларда уй-жой бинолари колхоз аъзоларининг умумий йиғилиши ёки халқ депутатлари Совети ижроия комитети тасдиқлаган вакиллар йиғилишининг қарорига мувофиқ хизмат бинолари қаторига киритилади ҳамда шундай бинолар берилиши мумкин бўлган ходимлар категориялари рўйхати белгиланади. Колхоз уйидаги хоналар колхоз правлениеси ва касаба союз комитетининг биргаликдаги қарорига мувофиқ берилади. Сўнгра ордер бериш учун халқ депутатлари маҳаллий Совети ижроия комитетига маълум қилинади. Ҳар бир гражданга берилган ордер ўзига топширилган уй-жой биносига кўчиб кириш учун бирдан-бир асос ҳисобланади.

Кодекс лойиҳасининг муҳим қоидаси идораларга тегишли уйларни маҳаллий Советлар ихтиёрига топшириш билан боғлиқдир.

Уй-жой кодекси лойиҳаси давлат ва жамоат эҳтиёжлари учун ер участкалари ажратиш билан боғлиқ ҳолларда, шахсларга тегишли уйлар бузилган ҳолларда уларга уй ҳақини тўлаш тўғрисидаги масалани янгича ҳал этиб беради. Уй эгасига янги уй квартира бериш билан бирга унга бузилган уйнинг ҳақи тўланади ёки унинг хоҳишига кўра мазкур уйнинг бузиб олинган материалларидан фойдаланиш имконияти берилади.

Халқ депутатлари маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари гражданларнинг хоҳишига кўра уларга (квартира бериш ўрнига) уй-жой-қурилиш кооперативларига навбатдан ташқари аъзо бўлиш ва улардан квартиралар олиш имкониятини таъминлайди. Шундай уйларда доимий яшайдиган гражданларга келганда эса уларга давлат ёки жамоат уй-жой фондидаги уйлардан белгиланган нормаларга мувофиқ квартиралар берилади.

Умуман мамлакатда бўлгани сингари республикамизда ҳам уй-жой проблемасини ҳал этишда уй-жой-қурилиш кооперативларига муҳим аҳамият берилади. Уй-жой қурилиши умумдавлат планларида кооператив уйлар қуриш салмоғи йил сайин ўсиб бормоқда. Бу гражданларнинг уй-жойга бўлган ҳуқуқини таъминлашнинг энг муҳим воситаларидан бири бўлган кооператив уй-жой қурилишига давлат томонидан ёрдам кўрсатилиши тўғрисидаги Конституцияда белгиланган гарантияларнинг конкрет амалга оширилишидир.

Янги уй-жой кодекси лойиҳасида уй-жой майдонини адолатли тарзда тақсимланиши устидан жамоат контроли принципининг обрўси оширилган. Жамоатчиликнинг (ижроия комитетлар ҳузурида ташкил этилган уй-жой масалалари билан шуғулланувчи жамоат комиссиялари, шунингдек касаба союз комитетлари) кенг ваколатларга эга эканликлари алоҳида уқтириб ўтилади. Жамоатчилик контроллиги остида уй-жой шароитини яхшилашга муҳтож бўлган гражданларни ҳисобга олиш масалалари юзасидан қарорлар қабул қилинади, квартира олиш навбати белгиланади, шунингдек уй-жой майдони ажратилади.

Лойиҳада уй-жой майдонининг ортиқча қисмини олиб қўйиш кўзда тутилмайди. Шундай ҳолат вужудга келган тақдирда уй эгаси халқ депутатлари маҳаллий Совети ижроия комитети, корхона, муассаса, ташкилотга мурожаат қилиб ўзига белгиланган тартибда ўзи яшаб турган уй-жой ўрнига кичикроқ ҳажмдаги уй-жой биноси берилишини талаб этиши мумкин.

Гражданларнинг уй-жой тўғрисидаги ҳуқуқлари билан бир қаторда уй-жой биноларини алмаштириш ҳуқуқи муҳим аҳамиятга эга. Уй-жойларни бундай алмаштириш ҳаётдаги муҳим сабаблар билан, истиқомат жойини иш жойига яқинлаштириш, биргаликда яшаш мумкин эмаслиги, бошқа ишга ўтказилганлиги муносабати билан бошқа шаҳарга кўчиш зарурлиги ва шу кабилар билан боғлиқ бўлиши керак. Шунинг учун лойиҳада уйларни алмаштириш ҳуқуқи мустаҳкамлаб берилганлиги ғоят муҳим ва қимматлидир. Уйларни алмаштириш гражданларга ўзларининг уй-жой-маиший эҳтиёжларини тўлароқ қондиришлари мумкин бўлган воситалардан биридир.

Уй-жой кодекси лойиҳаси инсон тўғрисидаги, унинг барча турмуш шароитларини, жумладан уй-жой шароитини яхшилаш тўғрисидаги ғамхўрлик социалистик жамиятнинг ҳаёт қонуни эканлигини тасдиқлайди. Республика Олий Совети мазкур кодексни қабул қилиши гражданларнинг уй-жойга бўлган ҳуқуқларини муҳофаза этишни кучайтиришга, уй-жой фондини авайлаб асрашни таъминлашга, уй-жой проблемасини ҳал этишга кўмаклашади. Бу эса КПСС социал сиёсатининг энг муҳим вазифаларидан биридир. (**Қарсаклар**).

ГФРДАН КЕЛГАН МЕҲМОНЛАР ШАРАФИГА

(Боши биринчи бетда).

Штатлар билан ёки унинг бошқа иттифоқчилари билан муносабатларига раҳна солиш бизнинг ниятимизга кирмайди. Бизни дунёқарашлар ажратиб турибди, аммо биз идеологиядаги тафовут давлатлараро муносабатларда муросасизликка олиб боришига қаршимиз. Биз турли социал системаларга мансуб мамлакатлар ўртасида иноқлик йўлини қидириб топишни муҳим деб ҳисоблаймиз. Бу, таъбир жоиз бўлса, ядро асримизнинг қатъий талабидир.

Европадаги биронта давлат ҳам қитъамиз тақдирига нисбатан бефарқ қарай олмаслигига ишончимиз комил. Шу муносабат билан европаликларнинг ҳам бир-бирларига айтадиган гаплари бор. Биз мамлакатларимиз экономика ёки маданиятдагина эмас, шу билан бирга хавфсизлик масалаларида ҳам мухолифлар эмас, балки шериклар бўлиши тарафдоримиз.

Бугун биз музокараларни бошладик. Ҳозирнинг ўзидаёқ шуни айтиш мумкинки, музокаралар сермазмун бўлиб, турли соҳаларда ўзаро манфаатли алоқаларни ривожлантириш мумкинлигини тасдиқламоқда.

Халқаро проблемалар муҳокама этилганлигини ҳам фойдали деб ҳисоблайман, бу проблемаларнинг бир қанчасига, шу жумладан катта проблемаларга биз турлича назар билан қарамоқдамиз. Федерал канцлер жаноблари, мен бизнинг қарашларимиз тўғрисида бирмунча муфассал гапириб ўтсам, Сиз бунга эътироз билдирмассиз, деб ўйлайман.

Халқаро вазият жуда ташвишли бўлиб қолди, эндиликда буни ҳамма эътироф этмоқда. Зўравонлик сиёсатининг тарафдорлари Европани ҳарбий-сиёсий кескинлик энг кўп кучайган районга айлантириб қўйишга ҳозирлик кўраётганликлари алоҳида ташвиш уйғотмоқда.

Совет Иттифоқи Женевадаги музокараларда Европадаги ўртача олисликка учириладиган ядро қуролларини қисқартириш тўғрисида адолатли, ўзаро мақбул битимга эришиш учун имкони бўлган ҳамма ишни қилаётган ва бошқа томонга мақбул бўладиган катта-катта қадамларни бир неча марта қўйган бир пайтда АҚШ музокараларда фақат номига иштирок этмоқда. АҚШ СССРни бир томонлама қуролсизлантиришдан иборат аввал бошданоқ номақбул талабларни олға сурмоқда, айни пайтда эса Американинг янги ракеталарини ГФРда ва Ғарбий Европанинг бошқа бир қанча мамлакатларида жойлаштиришга тайёргарлик кўрмоқда.

Аммо бу режанинг амалга оширилиши Европада ва бутун дунёда вазиятнинг ғоят кескинлашувига олиб келиши муқаррар. Буни равшан кўриш керак.

Европада Ғарб билан Шарқ ҳарбий кучларининг тахминий мувозанати кескин равишда бузилган бўлур эди. Қитъадаги тинчлик ана шу мувозанатга таяниб узоқ йиллар мобайнида сақланиб келди (сақланганда ҳам чакки сақланган йўқ), Европа мамлакатлари ўртасидаги яхши қўшничилик муносабатлари ривожланди. Вашингтондагилар «чекланган» — афтидан Европа билан чекланган ядро урушининг мумкинлиги ва оз бўлмаса қонунийлиги тўғрисидаги фикрни пропаганда қилаётган бир шароитда Американинг биринчи бўлиб зарба бериш қуролини жойлаштириш ҳақида гап бораётганлиги учун бу хавф-хатар яққол кўриниб турибди.

Ниҳоят, буларнинг ҳаммаси урушдан кейинги тарих мобайнида биринчи марта немислар диёридан яна совет халқи учун уруш хавфи чиқаётганлигини билдирган бўлур эди. Бу биз учун нимани англатиши тўғрисида гапиришнинг ҳожати йўқ.

Ўз-ўзидан равшанки, биз буларнинг ҳаммасига баъзида Ғарбдаги айрим арбоблар даъво қилаётганларидек, Женева музокараларида ён беришлар билан жавоб қайтармаймиз. Биз ва иттифоқчиларимиз дарҳол ўз хавфсизлигимизни мустаҳкамлашга доир қўшимча чораларни кўриш билан жавоб қайтарамиз, НАТОнинг янги ҳарбий потенциалига қарши воситаларни вужудга келтирамиз. Натижада мувозанат тикланади, аммо бу мувозанат тинчликни сақлаб қолиш учун яна ҳам хатарли, яна ҳам юксакроқ даражада бўлади. Бунинг учун жавобгарлик эса НАТО ҳозирги режаларининг авторлари ҳамда ижрочилари зиммасига тушади.

Иккала томоннинг ядро аслаҳахоналарини кўпайтириш ўрнига уларни қисқартириш тўғрисида аҳдлашиб олинса яхши эмасми? Бунинг учун Женевада ҳали имконият мавжуд, —зотан биз вақт ғаниматда ундан фойдаланиб қолишга даъват этамиз. Биз Европада ҳар иккала ҳарбий-сиёсий гуруҳнинг ракеталар жиҳатидан ҳам, самолётлар жиҳатидан ҳам, портловчи зарядлар жаҳатидан ҳам тўла тенглигига тарафдормиз. Бу соҳада имкони борича пастроқ даражада тенглик бўлиши тарафдоримиз. Мана шунга амал қилган тақдирда бемалол аҳдлашиб олиш мумкин деб ўйлайман. Бинобарин биз НАТО мамлакатларини, шу жумладан ўз-ўзидан равшанки, Германия Федератив Республикасини шундай аҳдлашиб олиш имкониятини қўлдан бермасликка кўмаклашишга даъват этамиз.

Варшава Шартномаси мамлакатлари кескинликни юмшатишга олиб борувчи талайгина конкрет таклифларни олға сурдилар. Ҳали яқиндагина Москва баёнотида ҳар иккала гуруҳ қатнашчилари ўртасида ўзаро куч ишлатмаслик ва тинчлик муносабатларини қўллаб-қувватлаш тўғрисидаги шартноманинг ғояларини амалда муҳокама қила бошлашга ҳаммамиз тайёр эканлигимиз таъкидланди. Аммо мана ярим йилдирки, НАТО чурқ этмаяпти, ҳолбуки бундай шартномадан ҳеч ким зарар кўрмаган, Европада, қолаверса бутун дунёда тинчлик ишончлироқ бўлиб қолган бўлур эди.

Сиёсий ирода бўлган тақдирда, бир-бирларининг қонуний манфаатларини ҳурмат қилган тақдирда аҳдлашиб олиш мумкин. Мадриддан келаётган хушхабарлар шуни кўрсатувчи кейинги далилдир. Мадридда учрашувнинг тез орада яхши натижалар билан тугаш истиқболи кўриниб қолди. Мадриднинг намунаси Вена учун омил бўлиб хизмат қилажагига ишонгинг келади, киши. Мен Марказий Европада қуролли кучлар ва қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисидаги музокараларни назарда тутмоқдаман. Бу музокараларда социалистик мамлакатларнинг кейинги таклифлари самарасиз мунозараларга барҳам бериш ҳамда ўзаро мақбул қарорни топиш имконини беради.

Европа кескинликни юмшатиш жараёнининг бешиги бўлган эди. Зотан бундан саккиз йил муқаддам Хельсинкида бошланган хайрли жараённинг тақдири Европадаги барча катта, ўрта, кичик давлатларга боғлиқдир. Бундан буён ҳам ана шу йўлдан ҳаракат қилиб бориш европаликлар учун, бутун инсоният учун қутлуғ бўлишига ишонамиз.

Пировардида Н. А. Тихонов федерал канцлер билан Коль хонимнинг сиҳат-саломатлиги учун, канцлер ўринбосари федерал ташқи ишлар министрининг ва ҳозир бўлган барча меҳмонларнинг сиҳат-саломатлиги учун, Европа тинчлиги ва ялпи тинчлик манфаатларини кўзлаб СССР билан ГФР ўртасидаги яхши ҳамкорлик учун қадаҳ кўтаришни таклиф қилди.

* * *

Г. Коль жавоб нутқи сўзлади.

Г. КОЛЬ нутқи

Муҳтарам СССР Министрлар Совети Раиси жаноблари, табрик учун ва Москвада бизга кўрсатилган меҳмондўстлик учун ўз номимдан ва айни вақтда делегациямиз номидан сизга миннатдорчилик билдираман, деди Г. Коль.

Конрад Аденауэр 1955 йилнинг сентябрида Москвага қилган визити вақтида асос солган анъанага эга бўлган мулоқотни сиз билан давом эттира олишим муносабати билан мамнуният туйғуларига тўлиб тошмоқдаман.

Мен бошчилик қилаётган федерал ҳукумат 1983 йилнинг 6 мартида сайловчиларнинг яққол ишончи билан тасдиқланди. Ташқи сиёсий программамнинг муҳим мақсадлари:

— Совет Иттифоқи билан ва шарқдаги қолган қўшниларимиз билан узоқ муддатли муносабатларни тобора ривожлантиришдан,

— муносабатларимизни сифат жиҳатидан янгилаш ҳамда яхшилашдан ва

— барча даражаларда, шу жумладан олий даражада ҳам **бир мунча мунтазам** суҳбатлар ҳамда мулоқотлар ўтказишдан иборатдир.

Менинг визитим икки сиёсий раҳбар бир-бирлари билан танишиб олиб, ўз позицияларини бир-бирига тушунтириб бериши учун хизмат қилади. Бу визит умуман Шарқ билан Ғарб ўртасида бўлгани каби бизнинг иккала давлатимиз ўртасида ҳам ҳамжиҳатлик ва ишончни мустаҳкамлаш имконини беради.

Бизнинг давлатларимиз турли сиёсий ва ижтимоий системаларга мансубдир. Германия Федератив Республикаси Атлантика иттифоқи составига киради, Европа ҳамжамиятининг аъзосидир; у Америка Қўшма Штатлари билан ва ўзининг Европадаги шериклари билан дўстлик ришталари орқали боғланган. Бизнинг эътиқодлар муштараклигига қатъий таянувчи Ғарбга мансублигимиз реаллик, хавфсизлигимиз талаби бўлиб, ҳаракатларимизни олдиндан айта билиш элементи, ҳаққонийлигимиз элементи ҳамдир. Бу ҳаққонийлик Совет Иттифоқи ҳукумати билан ҳамда Варшава Шартномасига аъзо бўлган бошқа давлатларнинг ҳукуматлари билан, шунингдек уларнинг гражданлари билан мулоқот қилишга тайёрлигимизнинг ва ҳамжиҳатликка интилишимизнинг негизидир.

Ҳал этилишини талаб этаётган вазифаларнинг ҳажми туфайли, Германия Федератив Республикасида ва Совет Иттифоқида яшаётган кишилар сиёсий фикрлардаги тафовутларга ҳамда қарама-қарши ижтимоий тузумларга мансуб эканликларига қарамай, тинчликни таъминлаш тўғрисида, кескинликни ва унинг сабабларини бартараф этиш ҳақида ғамхўрлик қилишдан иборат муштарак заминга эгадирлар.

Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатлар биз учун алоҳида муҳим аҳамиятга эгадир, чунки биз географик ва сиёсий жиҳатдан Европанинг марказида жойлашганмиз. Бу муносабатлар умуман Ғарб билан Шарқ ўртасидаги муносабатларнинг умумий шарт-шароитларидан ажралмасдир.

Немислар билан руслар ўртасида қадимдан қалин шахсий алоқалар ва кўп хилдаги ҳамкорлик формалари мавжуд эди. Жумладан XIX аср Россиясининг немис ва Европа маданиятига ўтказган таъсири бугунги кунгача сезилиб турибди.

Асримиздаги воқеалар, икки жаҳон уруши кулфатлари ва оғир қурбонлари мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларни ларзага солди. Аммо бу ҳол улар ўртасида тарихан таркиб топган алоқаларни вайрон қилмади; бунинг устига бошдан кечирилган кулфатлардан биргаликдаги мажбуриятлар келиб чиқди.

Биз тарихдан сабоқ олдик. Бизнинг халқимиз тинчликда яшашдек ғоят зўр истакка тўлиб тошгандир. Биз Европада ва бутун дунёда тинчликни фақат биргаликда мустаҳкамлаш мумкинлигини биламиз.

Халқаро аҳволдаги мушкулликлар сабабли бизга зўриқишга бардош берадиган муросалар керак, биз ўз назаримизни ҳозирги вақтда мавжуд жиддий қийинчиликлар билан чеклаб қўймай ўз ўртамиздаги ҳамкорликнинг олис истиқболини ҳам кўришимиз лозим.

Шу боисдан биз Совет Иттифоқи, Польша Халқ Республикаси ва ЧССР билан тузилган шартномаларни конкрет мазмун билан тўлдириб, мана шу шартномалар асосида тўрт томонлама битим, ГДР билан муносабатларнинг асослари тўғрисидаги шартнома ва Хельсинки Якунловчи акти асосида, шунингдек мазкур ҳужжатларга таянувчи аҳдлашувлар ва баёнотлар асосида Шарқ билан ҳамжиҳатлик, ҳамкорлик, кескинликни юмшатиш ва манфаатларни мувофиқлаштириш сиёсатини ўтказишни истаймиз. Сиёсат, экономика ва маданият соҳасидаги ҳамкорликни кучайтириш учун хилма-хил имкониятлар мавжуд.

Биз реалистик сиёсат ўтказишни истаймиз. Куч ишлатмаслик принципи ана шу сиёсатнинг ўзагидир. Бу сиёсат ўзаро муносабатларда яхши қўшничилик руҳига амал қилиб, келишиб олинган битимлардан конструктив фойдаланишга ва уни мазмун билан тўлдиришга интилади.

Раис жаноблари, деб давом қилди Г. Коль, бизнинг учрашувимиз жаҳонда қийин халқаро аҳвол мавжуд бўлган бир пайтда ўтказилмоқда. Можаролар, кескинлик, давлатларнинг хом хаёллари ва ҳамма учун баравар бўлган вазминлик талабини назар-писанд қилмаслик дунёнинг кўпгина қисмларида тинчлик ва барқарорликни хавф остида қолдирмоқда.

Можароларнинг сабабларини ва уларни ҳал этиш йўлларини аниқлаш чоғида биз муҳим соҳаларда турлича фикрдамиз.

Г. Коль сўнгра Афғонистон, Ҳинди-Хитой, Яқин Шарқ, Африкадаги аҳволни ўзича талқин қилди.

Германия Федератив Республикаси, деди Г. Коль, учинчи дунё давлатларининг мустақиллигини ҳамда чинакам қўшилмаслик статусини ҳурмат қилади ва қўллаб-қувватлайди. Бу давлатларни Шарқ билан Ғарб ўртасидаги антагонизмга жалб этиш керак эмас.

БМТнинг савдо ва ривожланишга бағишланган конференциясининг яқинда Белградда тугаган сессияси учинчи дунё мамлакатларининг оғир иқтисодий проблемаларини яна равшан кўрсатиб берди. Ғарб ва Шарқдаги барча индустриал мамлакатлар ўз бозорларини яна ҳам кенгроқ очиб қўйишлари ҳамда ривожланаётган мамлакатлар билан яна ҳам интенсив молиявий ва техникавий ҳамкорлик қилишлари лозим. Бу, Раис жаноблари, барча мамлакатлар ва системаларнинг тинч мусобақаси учун мос майдондир.

Фақат бизгина эмас, бизнинг барча иттифоқчиларимиз ҳам Шарқ билан Ғарб ўртасидаги муносабатлар анча яхшиланишини истайдилар. Шу муносабат билан бугунги кунда Германия Федератив Республикаси билан Совет Иттифоқи амал қилаётганидек, Шарқ билан Ғарб ўртасидаги мулоқот бунинг муҳим воситасидир. Мен сизларнинг Бош секретарингиз билан Америка президенти ўртасида тезроқ олий даражада учрашув ўтказилишига тарафдорман. Бундай учрашувга яхши ҳозирлик кўрилган тақдирда у ишончсизликни талай даражада камайтириши ва кечиктириб бўлмайдиган проблемаларни ҳал этишга туртки бўлиб хизмат қилиши мумкин, деб ҳисоблаймиз.

НАТОнинг кейинги ахборотида иттифоқнинг мудофаага бўлган азму қарорини изҳор этиш билан бир қаторда «ҳамкорлик ва мулоқот йўли билан кескинликни чинакам юмшатишга эришиш мақсадида Шарқ билан Ғарб ўртасида конструктив муносабатларни ривожлантиришга» тайёр эканлик таъкидланади. Бу таклифни иттифоқнинг барча аъзолари қўллаб-қувватламоқдалар.

Тинчликни мустаҳкамлаш борасида Хельсинкида бошланган жараён, бутун Европада одамларнинг бахт-саодатини кўзловчи жараён тушунмовчиликлар ва ишончсизликни бартараф этишга, шунингдек кескинликни камайтиришга хизмат қилади. Биз бу жараённи қатъият билан зўр бериб давом эттиришимиз керак.

Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгашда қатнашган давлатлар Мадрид учрашувининг тез орада сермазмун ва мувофиқлаштирилган якунловчи ҳужжати имзоланиши билан муваффақиятли тугалланиши келажак йўлини кўрсатувчи муҳим тадбир бўлур эди. Якунловчи ҳужжат Европада ишончни мустаҳкамлаш тадбирларига ва қуролсизланишга бағишланган конференцияни чақириш мандатини ўз ичига олиши керак. Якунловчи ҳужжатнинг Мадридда олға сурилган муросали лойиҳаси барча қатнашчиларнинг манфаатларини сақлаб қолади. Биз ана шу ҳужжат асосида тезроқ қониқарли натижага эришишимиз лозим.

У Польшага нисбатан ўз нуқтаи назарини билдирди.

Хавфсизлик ва қуролсизланиш масалалари, деб давом қилди канцлер, икки иттифоқ ва икки ижтимоий система туташган жойда турувчи Германия Федератив Республикаси учун айниқса муҳимдир.

Биз учун куч ишлатмаслик принципи тинчликни мустаҳкамлаш борасидаги сиёсатимизнинг ўзаги бўлиб қолмоқда. Бу принцип Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Уставида мустаҳкамлаб берилган ва Хельсинки Якунловчи актида таъкидлаб ўтилди. Бу принцип Шарқдаги қўшниларимиз билан тузган шартномаларимизнинг асосий элементидир. Атлантика иттифоқига аъзо бўлган давлатлар ва ҳукуматларнинг бошлиқлари 1982 йилнинг июнида қабул қилинган Бонн декларациясида ўзларининг ҳеч қандай қуроли ҳужумни даф этиш мақсадидан бошқа ҳеч қачон ишлатилмайди деб тантанали суратда баёнот бердилар. Куч ишлатмаслик принципини бир хил маънода таърифлаш мумкин эмас. Бу баёнот ядро қуролини биринчи бўлиб ишлатишдан воз кечишга қараганда анча кенг қамровлидир, деди Г. Коль.

Биз Прага Декларациясида баён этилган, Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Москвада олий даражада ўтказилган учрашувда яна айтиб ўтган таклифни қизиқиш билан маълумот учун қабул қилдик. Куч ишлатишни тақиқлашнинг мажбурият шаклидаги яна бир таъкидланиши агар бу куч ишлатиш хавфининг конкрет равишда олдини олишга, куч ишлатилган жойларда эса унинг тўхтатилишига олиб келган тақдирдагина халқаро аҳволни яхшилашга кўмаклаша олади.

Биз Совет Иттифоқи хавфсизлигининг тарих тақозо этган манфаатларини тушунамиз. Биз ҳам ўз навбатида бизнинг хавфсизлик эҳтиёжларимизга нисбатан тушуниб муносабатда бўлишларини кутамиз.

Ердаги базаларда жойлаштириладиган ва ўртача олисликка учириладиган ядро қуролига нисбатан вазият айниқса жиддийдир. ГФР ва СССРнинг 1978 йил 6 майдаги қўшма декларациясида «Ҳар иккала томон ҳеч ким ҳарбий устунликка эришишга ҳаракат қилмаслигини муҳим деб ҳисоблайди» деган қатъий фикр қайд этиб ўтилган. Айни вақтда иккала томон тахминий тенглик ва мувозанат мудофаани таъминлаш учун етарли деган фикрга асосландилар. Г. Коль ўз нутқида Совет Иттифоқи 1978 йилдаёқ ердаги базаларда жойлаштириладиган ва ўртача олисликка учириладиган ракета қуроли соҳасида катта устунликка эга эди, қўшма декларацияни имзолаш вақтидан кейин эса у ана шу ракеталардаги ўз ядровий портловчи зарядлари миқдорини яна 2 баравар оширди, деб даъво қилди.

1983 йил 3 май куни Бош секретарь Ю. В. Андропов ядровий портловчи зарядлар миқдорини ядро хавф-хатарининг ҳал қилувчи мезони деб атади. Канцлер Европада ўртача олисликка учириладиган ракета қуроли тўғрисида НАТОнинг маълум позициясини баён этди.

Женева музокаралари шу пайтгача мутлақо натижасиз бўлди, деган нуқтаи назарга биз қўшилмаймиз, деди сўнгра Г. Коль. Муҳим масалалар амалда равшан аниқлаб олинди. Тегишли сиёсий қарорлар ва муросага келишга зарур тайёрлик мавжуд бўлган тақдирда мазкур музокараларда шу йилнинг ўзидаёқ натижаларга эришиш мумкин бўлур эди.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар 29 июнь куни олий даражадаги учрашувда қабул қилган декларациясида вазиятга худди шундай баҳо берганликларидан ва шу йилнинг ўзидаёқ натижаларга эришишга тайёр эканликларини билдираётганликларидан айниқса хурсандман. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг қуролсизланиш ва қурол-яроғлар устидан контроллик ўрнатиш манфаатларини кўзлаб билдирган бу фикри Женевада ва музокараларнинг бошқа анжуманларида таъсир ўтказади, деб умид қиламан.

Биз, деб давом қилди Г. Коль, НАТО иккиёқлама қарорининг ҳар иккала қисмига тарафдормиз. Биз музокараларнинг барча имкониятларидан батамом фойдаланишни ёқлаб чиқмоқдамиз, Биз иш қурол-яроғлар тобора камайтирилгани ҳолда тинчликни таъминлаш сари олиб борилишини истаймиз.

Мен Совет Иттифоқига мурожаат этиб, музокараларда мувофиқлаштирилган натижага эришиш имкониятини очишга даъват қиламан. Мен Совет ҳукуматининг ҳали бунинг учун вақт кеч эмас, деган фикрига қўшиламан.

Аммо мен бу ерда шуни аниқ-равшан қилиб айтмоқчиманки, бу йил музокараларда конкрет натижага эришишга имкон бўлмаган тақдирда, у ҳолда илгари кўзда тутилганидек, иттифоқ доирасида қабул қилинган мажбуриятларга мувофиқ жойлаштириш бошланади. Немис халқи кўпчилигининг мададига таянаётган федерал ҳукумат бундан чекинмайди. Лекин ўшанда ҳам иттифоқ музокараларни давом эттиришга тайёр бўлади.

Учрашувимиз фойдали бўлишига аминман.

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг 29 июндаги декларациясида ўртача олисликка учириладиган ядро воситаларига оид музокаралар хусусида айтилган гаплар менга муваффақиятга эришишга умидворлик бахш этмоқда.

Мен бошчилик қилаётган федерал ҳукумат яна шуни истайдики, стратегик қуролларга бағишланган Женева музокараларида ҳам муҳим силжишларга эришилиши керак, бунда биз аслида ўртача олисликка учириладиган қуролга бағишланган музокаралар ўртасида чамбарчас алоқа мавжуд деб биламиз.

Биз Европада қуролли кучларни ўзаро мувофиқлаштирилган тарзда қисқартириш тўғрисидаги Вена музокаралари ва химиявий қуролни ҳар жиҳатдан тақиқлаш ҳақидаги Женева музокараларининг тезлик билан муваффақиятли тугалланишидан бир хил даражада манфаатдормиз.

Яқинда Совет Иттифоқи Вена музокараларида шартнома лойиҳасини тақдим этганлигини қизиқиш билан маълумот учун қабул қилдик. Ана шу шартнома лойиҳаси Ғарб 1982 йилнинг июлида тақдим этган лойиҳа билан бирга ҳали ҳал этилмаган туб масалаларда бундан буёнги яқинлашув учун асос бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Ядровий қуроллар соҳасида қуролсизланиш оддий қурол-яроғларни чеклаш зарурлигидан бизни чалғитмаслиги керак. Шу боисдан биз Венадаги музокаралар доирасида Марказий Европада қуролли кучларни қисқартириш йўли билан ҳамда бутун Европада ҳарбий характердаги ҳаракатларнинг кўпроқ даражада ошкоралигига эришиш йўли билан кўпроқ барқарорлик ва кўпроқ хавфсизликка эришишни истаймиз. Биз Европада ишончни мустаҳкамлаш тадбирларига ва қуролсизланишга бағишланган конференция доирасида ана шундай ошкораликка интилмоқдамиз.

Эндиликда музокараларда тенглик ва тенг ҳуқуқлилик принципларига таяниб, Ғарб билан Шарқ ўртасида кескинликни юмшатиш ва ҳамкорлик учун узоқ истиқболга мўлжалланган негиз яратишнинг катта имконияти очилмоқда. Федерал ҳукумат шуни қатъият билан ёқламоқда.

Аммо биз хавфсизлик соҳасида мавжуд низолар ва фикрлардаги тафовутлар бизнинг бошқа соҳалардаги ҳамкорлигимизни қамраб олмаслиги ёки ҳатто тўхтатиб қўймаслиги учун ҳам худди шундай зўр бериб курашмоқдамиз.

Раис жаноблари, келажакка бўлган ишончли сиёсий истиқбол узоқ муддатли иқтисодий ҳамкорлик учун очилаётган имкониятлардан тўла-тўкис фойдаланиш эҳтимолини оширган бўлур эди. Бу соҳада ҳали муносабатларимизни авж олдириш учун кенг майдон очилишига астойдил аминман.

Давлатларимиз ўртасидаги иқтисодий муносабатлар қувонарли тарзда ривожланиб бораётганлигига мамнуният билан назар ташлашимиз мумкин. Бу муносабатлар бизнинг ўртамиздаги шундай ҳам юксак даражадаги товар айирбошлашнинг муттасил ортиб боришида ўз ифодасини топмоқда. Кейинги ўн йил ичида ана шу товар айирбошлаш саккиз баравар кўпайди.

Германия Федератив Республикаси мавжуд битимлар доирасида қайд этилганидек, бундан буён ҳам мамлакатингиз билан узоқ муддатли ҳамкорлик қилишдан манфаатдор бўлиб қолади. Бу битимлар бизнинг асримиздан ҳам ўтган даврни ўз ичига олади. Биз шу битимларни бундан буён ҳам ривожлантиришни истаймиз.

Келажакни назарда тутаётган ва ҳар иккала томоннинг манфаатларига мос бўлиб тушадиган фаол иқтисодий ҳамкорликнинг фойдаси фаровонликни юксалтириш билангина чекланиб қолмайди. Бундан ташқари биз ҳамкорликни узоқ истиқболга мўлжалланган барқарор, самарали сиёсий муносабатларнинг муҳим ва мустаҳкам негизи деб ҳисоблаймиз.

Федерал ҳукумат ҳамкорлик тўғрисида 1973 ва 1974 йилларда тузилган икки битимни ўн йилга узайтиришга тайёр эканлигини билдириб, шу йил май ойидаёқ буни тасдиқлаган эди.

Раис жаноблари, бизнинг мамлакатларимиз ва халқларимиз ўртасидаги муносабатлар олис тарихга ва инсоний ҳис-туйғуларга илдиз отгандир. Германиянинг барча регионларидан кишилар Россияга йўл олиб, унинг маънавий-иқтисодий ривожланишига ҳисса қўшдилар.

Канцлер немис миллатига мансуб совет гражданларининг СССРдан жўнаб кетиши тўғрисидаги масалага тўхталиб ўтди.

Пировардида Г. Коль бундай деди: санъат, фан, спорт соҳасидаги ҳамкорликка, ёшлар, касаба союзлари ва бошқа жамоат группалари йўли билан ҳамкорлик қилишга тааллуқли масалаларда ҳам асосий эътиборни тараққиётга қаратайлик. Кишилар ўртасидаги шахсий танишув ҳамжиҳатликка олиб борадиган энг яхши йўл бўлиб, ҳамжиҳатлик эса тинчликнинг энг ишончли гаровидир. Раис жаноблари, шу жиҳатдан мен бизнинг биринчи учрашувимиз чоғида сизга ўзини амалда оқлаган олий даражадаги ва бошқа барча даражалардаги сиёсий мулоқотни муносабатларимизнинг ажралмас таркибий қисмига айлантиришни таклиф этган эдим. Шу сабабли мен Бош секретарь Ю. В. Андропов ҳамда сиз билан Германия Федератив Республикасида мулоқотни давом эттира олсак хурсанд бўлур эдим. Биз бир-биримиз билан мутлақо рўй-рост суҳбатлашдик ва бир-биримизга эътибор билан қулоқ солдик. Худди шунинг учун ҳам мен бу ерга келдим, бинобарин шу боисдан ҳам бизнинг ўртамиздаги шу учрашув жуда фойдали бўлди.

Ҳамжиҳатликнинг бу имконияти бизнинг келгусидаги ишимизни енгиллаштиришини ва у ишончнинг мустаҳкам негизига айланиб қолишини истайман.

У халқлар ўртасида тинчлик ва ҳамжиҳатлик учун, бахтиёр келажак учун ва Совет мамлакатини янада ривожлантиришда муваффақиятлар учун, КПСС Марказий Комитети Бош секретари Ю. В. Андроповнинг соғлиғи учун, СССР Министрлар Совети Раиси Н. А. Тихоновнинг соғлиғи учун, Совет Иттифоқи барча гражданларининг соғлиғи учун қадаҳ кўтарди.

х х х

Н. А. Тихонов ва Г. Колнинг нутқлари эътибор бериб тингланди ва қарсаклар билан кутиб олинди.

Зиёфат дўстона вазиятда ўтди.

(ТАСС).

СОВЕТ—ҒАРБИЙ ГЕРМАНИЯ МУЗОКАРАЛАРИ

(Боши биринчи бетда).

Амалий ва рўй-рост руҳда ўтган музокаралар давомида СССР билан ГФР ўртасида икки томонлама муносабатлар масаласи ва ҳозирги халқаро ҳаётнинг энг муҳим проблемалари муҳокама қилинди.

Совет томони Совет Иттифоқининг ГФР билан муносабатларга принципиал ёндашуви ижтимоий тузумлари турлича бўлган давлатларнинг тинч-тотув яшаш принципларига асосланишини уқтириб ўтди. Шунга амал қилиб, СССР билан ГФР 1970 йил 12 августда имзоланган Москва Шартномасига таяниб 70-йилларда СССР билан ГФР ўз муносабатларини бир-бирини ҳурмат қилиш, иккинчи жаҳон уруши натижасида ва урушдан кейинги ривожланиш туфайли қарор топган территориал ва сиёсий реалликни эътироф этиш асосида ўз муносабатларини нормал изга кўчириш йўлида катта иш қилдилар.

Томонлар СССР билан ГФР ўртасида конструктив ҳамкорликни кенгайтиришни ёқлаб чиқдилар, бунинг учун объектив замин борлигини уқтириб ўтдилар.

СССР билан ГФР ўртасида иқтисодий ҳамкорлик ҳар икки томонга сезиларли фойда келтираётганлиги ва умуман уларнинг ўзаро муносабатларига ижобий таъсир қилаётганлиги уқтириб ўтилди. Бу ҳамкорликни янада чуқурлаштириш учун ҳамма зарур нарсалар бор. Бунинг учун мустаҳкам шартномавий-ҳуқуқий база яратилган, шу соҳада анчагина тажриба тўпланган.

Ҳар икки томон иқтисодий алоқаларни амалга оширишда иқтисодий ва илмий-техникавий ҳамкорлик бўйича СССР ва ГФР комиссиялари фойдали роль ўйнаяптилар, деган фикрни билдирди.

Музокара иштирокчилари шунингдек парламентлар, касаба союзлари, ёшлар ташкилотлари ўртасида алоқаларни ривожлантириш, шунингдек фан, маданият, спорт ва туризм соҳасида айирбошлаш керак, деган фикрни билдирдилар.

Халқаро масалаларни муҳокама қилиш чоғида Европа хавфсизлигини таъминлаш проблемасига катта эътибор берилди. Бу проблема Ғарбий Европада, биринчи навбатда ГФР территориясида Американинг ўртача олисликка учириладиган ядро қуролини жойлаштириш режалари муносабати билан айниқса, кескин тус олмоқда.

Совет томони ГФР ҳукумати ҳозирги вазиятда ўз зиммасидаги масъулиятни ҳисобга олган ҳолда бу масалада тинчлик манфаатларига ва ядро урушининг олдини олишга мувофиқ бўлган реал позиция тутади, деб ишонч билдирди.

Фикрлашув чоғида шунингдек Марказий Европада қуролли кучларни ва қурол-яроғларни ўзаро камайтириш тўғрисида Венада олиб борилаётган музокараларга доир масалалар, шунингдек Мадрид учрашувидаги ишларнинг аҳволи кўриб чиқилди. Томонлар Мадрид учрашувини тезроқ тугаллаш керак ва Европада ишончни, хавфсизликни мустаҳкамлаш ва қуролсизланиш тадбирларига бағишланган конференцияни чақириш керак, деган фикрни билдирдилар.

Г. Коль СССР билан ГФР ўртасида турли соҳаларда муносабатларни чуқурлаштириш ва кенгайтириш керак, деб айтди. Шу билан бирга у бу муносабатлар яхши қўшничилик муносабатлари бўлиб, узоқ муддатга мўлжалланиши лозим, деб таъкидлади. Москва Шартномасига, бошқа шартномалар ва битимларга риоя қилиниши, шу муносабатларнинг ўзаги бўлмоғи керак.

Г. Коль ГФР ҳукумати тинчлик сиёсатига ва куч ишлатишдан воз кечиш сиёсатига содиқ эканлигини айтди. Шу билан бирга у ГФРнинг НАТОга мансуб эканлигини таъкидлаб ўтди.

Канцлер Европада ўртача олисликка учириладиган ракета қуроли тўғрисидаги масалага тўхталиб, НАТОнинг «икки ёқлама қарори» хусусидаги маълум далилларни такрорлади. (ТАСС).

УЧРАШУВ БЎЛДИ

5 июль куни Кремлда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР ташқи ишлар министри А. А. Громико ГФР федерал канцлерининг ўринбосари, ташқи ишлар министри Г.-Д. Геншер билан учрашди.

Икки томонлама муносабатларга доир масалалар, шунингдек иккала томонни қизиқтирувчи баъзи халқаро проблемалар кўриб чиқилди.

(ТАСС).

КУБА ЭЛЧИХОНАСИГА ТАШРИФ

Куба Коммунистик партиясининг таниқли арбоби, Куба Компартияси Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Куба республикаси Давлат Кенгашининг аъзоси, Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, қишлоқ хўжалиги министри Арнальдо Мильян Кастро бевақт вафот этганлиги муносабати билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари М. С. Горбачев, СССР Олий Совети Президиумининг Секретари Т. Н. Ментешашвили, СССР қишлоқ хўжалиги министри В. К. Месяц Куба республикасининг Москвадаги элчихонасига ташриф қилиб, ҳамдардлик мотам китобига имзо чекдилар.

(ТАСС).

КОСМОСДАГИ ИШ КУНЛАРИ

УЧИШНИ БОШҚАРИШ МАРКАЗИ, 5 июль (ТАСС). Космонавтлар Владимир Ляхов билан Александр Александров орбитал комплекс ичида ишлай бошлаганига бир ҳафтадан ошди. Улар станцияни ишга туширишга ҳозирлик кўрмоқдалар, «Космос-1443» кемаси ичидаги юкларни станцияга олиб ўтмоқдалар, озиқ-овқат маҳсулотларини, алмаштириладиган асбоб-ускуналарни ва ишлатиладиган бошқа материалларни ҳисоб-китоб қилмоқдалар.

Белгиланган профилактика тадбирлари планига мувофиқ бугун экипаж станциядаги газ анализаторларидан бирининг фильтрини алмаштириши, атмосфера намидан сув ажратиб олиш системасига янги тозалаш блокини ўрнатиши лозим.

Кун тартибида Ер сатҳини кузатиш, жисмоний машқлар билан шуғулланиш ҳам кўзда тутилган.

Эртага маҳкам ўрнатилган фотоаппаратларни ишлатишга тайёргарлик кўриш, радио алоқа воситаларини контрол текшириш планлаштирилган.

Телеметрия ўлчови маълумотларига ва экипажнинг ахборотларига қараганда, «Салют-7» — «Союз-Т-9» — «Космос-1443» орбитал илмий-тадқиқот комплексининг учиши нормал давом этмоқда.

Космонавтлар Владимир Ляхов билан Александр Александров ўзларини яхши ҳис қилмоқдалар.

МУСОБАҚА ИЛҒОРЛАРИГА ҚИЗИЛ БАЙРОҚЛАР

(Боши биринчи бетда).

Бухоро областининг Ғиждувон райони, бу район давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 31 процент, картошка сотиш планини 36 процент ва хўл мева сотиш планини 102 процент бажарган;

Фарғона областининг Тошлоқ райони, бу район давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 69 процент, хўл мева сотиш планини 36 процент бажарган;

Мева-сабзавот етиштирувчи Андижон ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасининг ихтисослашган Охунбобоев номли совхози, бу совхоз давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 21 процент, хўл мева сотиш планини 24 процент бажарган;

Мева-сабзавот маҳсулоти етиштирувчи Қашқадарё ишлаб чиқариш аграр-саноат бирлашмасининг ихтисослашган «Партия XXII съезди» совхози, бу совхоз давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 13 процент, картошка сотиш планини 102 процент ва хўл мева сотиш планини 100 процент бажарган;

Жиззах область, Октябрь районидаги С. Раҳимов номли совхоз, бу совхоз давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 84 процент, хўл мева сотиш планини 44 процент бажарган;

Тошкент область, Калинин районидаги «Москва» колхози, бу колхоз давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 106 процент, хўл мева сотиш планини 105 процент бажарган;

Навоий область, Навбаҳор районидаги Ленин номли колхоз, бу колхоз давлатга барча турдаги сабзавот сотиш планини 20 процент, картошка сотиш планини 100 процент, хўл мева сотиш планини 38 процент бажарган.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Р. 02993. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64583. Б. — 153. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15